

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ex Nouo Testamento Quatuor Eua[n]gelia

Erasmus, Desiderius

Erphordie, 1520

VD16 B 4591

Evangelivm Secvndvm Ioannem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34488

EVANGELIUM SECUNDUM IOANNEM.

N PRINCIPIO ERAT SERMO

& sermo erat apud deum, & deus erat ille sermo.

I Hic erat in principio apud deum. Omnia per ipsum facta sunt: & sine eo factum est nihil, quod factum est. In ipso vita erat, & vita

erat lux hoim, & lux in tenebris lucet, & tenebrae eam non apprehenderunt. Erat homo missus a deo, cui nomen Ioannes. Hic venit ad testificandum, ut testaretur de luce, ut omnes crederent per ipsum. Non erat illa lux illa, sed missus erat, ut testaretur de luce. Erat lux illa, lux vera: quae illuminat omnem hominem venientem in mundum. In mundo erat, & mundus per ipsum factus est, & mundus eum non cognovit. In sua venit, & sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis ut liceret filios dei fieri, videlicet his qui credidissent in nomen ipsius: Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex deo nati sunt. Et sermo ille caro factus est, & habitavit in nobis, & conspeximus gloriam eius, gloriam velut unigeniti a patre, plenus gratia & veritate. Ioannes testatur de ipso, & clamat, dicens: Hic erat de quo dicebam, qui cum me sequeretur, antecessit me, quia prior me erat. Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia, quia lex per Moysen data est, gratia & veritas pro Iesum Christum exorta est. Deum nemo vidit unquam: Unigenitus filius, qui est in sinu patris, ipse enarrauit. Et hoc est testimonium Ioannis, quoniam miserant Iudaei ab Hierosolymis sacerdotes & levitae, ut interrogarent eum: Tu quae es? Et confessus est, & non negavit

SECUNDVM.

Et confessus est, inquiēs, nō sum ego Christus. Et interrogauerūt eū: Quid ergo? Helias es tu? Et dicit: Non sum. Es tu propheta ille? Et respōdit: Nō. Dixerūt ergo ei: Quis es, vt respōsum demus his qui miserunt nos? Quid dicis de te ipso? Ait: Ego vox clamātis in deserto, dirigite viā dñi, sicut dixit Esaias ppheta. Et qui missi fuerant, erant ex pharisæis. Et interrogauerūt eū, ac dixerunt ei: Cur ergo baptizas, si tu nō es Christus, neq; Helias, neq; ppheta? Respōdit eis Ioānes, dicens: Ego baptizo aqua, sed mēdius vrm stat quē vos nescitis. Ipse est qui cū me sequerēt antecessit me, cuius ego non sum dignus vt soluā corrigiā calciamenti. Hæc in Bethabara facta sunt trans Iordanē, vbi Ioannes baptizabat. Postero die vidit Ioānes Iesum venientē ad se, & ait: Ecce agnus ille dei, qui tollit peccatū mundi. Hic est de quo dicebā: Post me venit vir, qui me antecessit, q̄a prior me erat, & ego nesciebam eū, sed vt manifestus fiat Israeli, propterea veni ego aqua baptizans. Et testatus est Ioannes, dicēs: Vidi spiritū descendentē specie columbæ de cœlo, & mansit super eū, & ego nō noueram eū, sed q̄ misit me vt baptizarē aqua, is mihi dixit: Sup quē videris spm̄ descendentē ac manentē super eū, hic est qui baptizat spū sancto. Et ego vidi & testatus sum, hunc esse filiū dei. Postero die iterum stabat Ioannes, & ex discipulis eius duo, & intuitus Iesum ambulantem, dicit, Ecce agnus ille dei. Et audierunt eum duo discipuli loquentē, & secuti sunt Iesū. Cōuersus autē Iesus, & cōspicatus eos sequentes se, dicit eis: Quid quæritis? Qui dixerunt ei: Rabbi, quod dicit, si interpreteris, magister, vbi habitas?

IOANNEM. FO. XCV.

Dicit eis: Venite & videte. Venerunt, videruntque vbi maneret & apud eum manserunt die illo: Hora autem erat ferme decima. Erat Andreas frater Simonis Petri, vnus ex duobus qui audierant a Ioanne, & secuti fuerant eum. Reperit hic prior fratrem suum Simonem, & dicit ei: Inuenimus Messiam, quod est, si interpreteris, vnctus. Et adduxit eum ad Iesum. Intuitus eum Iesus, dixit: Tu es Simon filius Iona, Tu vocaberis Cephas, quod sonat, si interpreteris, lapis. Postero die voluit Iesus exire in Galilaam, & reperit Philippum, & dicit ei: Sequere me. Erat autem Philippus a Bethsaida ciuitate Andreæ & Petri, Reperit Philippus Nathanael, & dicit ei: De quo scriptum est Moyses in lege & prophetarum, inuenimus Iesum filium Ioseph Nazarenum. Et dixit ei Nathanael: A Nazareth potest aliquid boni esse? Dicit ei Philippus: Veni & vide. Vidit Iesus Nathanael venientem ad se, & dicit de eo: Ecce vere Israelita, in quo dolus non est. Dicit ei Nathanael: Vnde me nosti? Respondit Iesus, & dixit ei: Priusquam te Philippus vocaret cum esses sub ficu, videbam te. Respondit Nathanael, & ait ei: Rabbi, tu es ille filius dei, tu es ille rex Israel. Respondit Iesus, & dixit ei: Quia dixi tibi, videbam te sub ficu, credis: maiora his videbis. Et dicit ei: Amen amen dico vobis: posthac videbitis caelum apertum, & angelos dei ascendentes ac descendentes super filium hominis.

¶ CAPVT. II.

E T die tertia nuptiarum fiebant in Cana Galilee, & erat mater Iesu ibi. Vocatus est autem & Iesus ac discipuli eius ad nuptias. Et vbi defecisset vinum, dicit mater Iesu ad eum: Vinum non habent. Dicit ei Iesus. Quid michi tecum est mulier? Nondum venit hora

SECUNDVM

mea. Dicit m̄ ei⁹ ministris: Q̄cūq; dixerit vob̄s, facite. Erāt autē
 ibi lapideę hydrię sex positę sc̄dm purificationē Iudeog, capiētes
 singulę metretas binas aut ternas. Dicit eis Iesus: Implete hydri
 as aq̄. Et impleuerūt eas vsq; ad summū. Et dicit eis: Infundite nūc,
 & ferte architrīclīno: & tulerūt. Postq̄ autē gustasset architrīclīnus
 aquā in vinū vsam neq; sciret vñ esset, sed ministri sciebāt q̄ haue
 rāt aquā, vocat sp̄sum, & dicit ei: Oīs hō primo loco bonū vinū
 ponit, & cū inebrietati fuerint, tūc id q̄ deterius est. Tu seruaisti
 bonū vinū vsq; ad hoc tempus. Hoc adidit initiū signorū Iesus
 in Cana Galilææ, & manifestauit gloriā suā, & crediderunt in eū
 discipuli ei⁹. Post hæc descendit Capernaū ipse & mater eius, &
 fratres ei⁹ & discipuli eius, & ibi manserūt non multis diebus, Et
 in pp̄inquo erat pascha Iudeorū, & ascendit Iesus Hierosolimā
 & reperit in templo eos qui vēdebant boues & oues & colum
 bas, & numularios sedentes. Et cū fecisset flagellū e funiculis, om
 nes eiecit e tēplo, oues simul ac boues, & numulariorū effudit es
 mensāsq; subuertit. Et his qui columbas vendebāt, dixit: Aufere
 te ista hinc, nec facite domū patris mei, domū mercatus. Recor
 dati vero sunt discipuli eius, quod scriptū est: Zelus domus tuę
 exedit me. Responderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei: Quod sig
 nū ostendis nobis, quod ista facias? Respondit Iesus, & dixit eis,
 Destruite tēplū hoc, & in tribus diebus erigā illud. Dixerunt er
 go Iudæi: Quadraginta & sex annis extructū est tēplum hoc, &
 tu in tribus diebus eriges illud? At ille dicebat de templo corpis
 sui. Cū ergo resurrexisset e mortuis, recordati sunt discipuli eius

quod hoc dixisset, & crediderunt scripturæ, & sermoni quæ dixisset Ies^{us}. Cū autē esset Hierosolymis in pascha in die festo, multi crederunt in nomen eius, videntes signa eius quæ ædebat. Ipse autē Iesus nō credebat semetipsum eis, eo quod ipse nosset oēs, nec op^{us} haberet, ut quisquē testaret de hoīe. Ipse em̄ sciebat, quod esset in hoīe

CAPVT. III.

Rat autem homo ex pharisæis, Nicodemus nomine, princeps Iudæorū. Hic venit ad Iesum nocte, & dixit ei: Rabbi, scimus quod a deo veneris magister. Nemo enim potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit deus cū eo. Respondit Iesus, & dixit ei: Amen amen dico tibi: nisi quis natus fuerit e supernis, nō potest videre regnū dei. Dicit ad eum Nicodemus: Quomodo potest homo nasci cum sit senex? Num potest in ventrem matris suæ iterū introire, ac nasci? Respondit Iesus: Amen amen dico tibi: nisi quis natus fuerit ex aqua & spū, nō potest introire in regnū dei. Quod natū est ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spūs est. Ne mireris, quod dixi tibi, oportet vos nasci e supernis Spirit^{us} ubi vult spirat, & vocē eius audis, sed nescis vnde veniat, & quo vadat. Sic est oīs qui natus est e spiritu, Respondit Nicodemus, & dixit ei: Quomodo possunt hæc fieri? Respondit Iesus, & dixit ei: Tu es ille magister Israelis, & hæc ignoras? Amen amen dico tibi: quod scimus, loquimur: & quod vidimus, testamur: & testimonium nostrum non accipitis. Si terrena dixi vobis, & non creditis, quomodo si dixero vobis cœlestia credituri sitis? Et Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendite e

INDEX
SECUNDVM IMAOI

cælo, filius hoīs, qui est in cælo. Et sicut Moses exaltauit serpen-
tē in deserto, ita exaltari oportet filiū hoīs : vt oīs qui credit in eū,
nō pereat, sed habeat vitā æternā. Sic em̄ deus dilexit mundū, vt
filiū suū vnigenitū daret : vt oīs qui credit in eū, nō pereat, sed ha-
beat vitā æternā. Nō em̄ misit deus filiū suum in mundū, vt con-
demnet mundū, sed vt seruet mundus per eū. Qui credit in eum,
non cōdemnat̄. Qui vero non credit, iam condemnatus est, quia
non credit in nomine vnigeniti filij dei. Hæc est aut̄ condemna-
tio, quod lux venit in mūdū, & dilexerūt hoīes magis tenebras q̄
lucē. Erant em̄ eorū mala opera. Omnis enim qui male agit, odit
lucē: nec venit ad lucē, ne arguant̄ opera ipsius. Qui aut̄ operatur
veritatē, venit ad lucē: vt cōspicua fiant facta ipsius, q̄d per deum
sint facta. Post hæc venit Iesus & discipuli ei⁹ in terrā Iudæā, &
illic morabat̄ cū eis, ac baptizabat. Baptizabat aut̄ & Ioannes in
Aenon iuxta Salim, quia aquæ multæ erant illic, & veniebant ac
baptizabantur. Nondū em̄ coniectus fuerat Ioannes in carcerē.
Orta est aut̄ quæstio ex discipulis Ioannis cū Iudæis de purifica-
tione. Et venerūt ad Ioannē, & dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecum
trans Iordanē, cui tu testimoniū perhibuisti, ecce is baptizat, &
oēs veniunt ad eum. Respondit Ioannes, & dixit: Non potest ho-
mo accipere quicq̄, nisi fuerit ei datū e cælo. Ipsi vos testes estis,
quod dixerim: nō sum ego Christus, sed missus sū ante illū. Qui
habet sponsam, sponsus est: amicus aut̄ sponsi qui stat & audit
eū, gaudio gaudet p̄pter vocē sponsi, hoc ergo gaudium meū im-
pletum est, illum oportet crescere, me vero minui. Qui e super⁹

nis venit, supra oēs est. Qui e terra profectus est, terrenus est, & e terra loquit̃. Qui e cœlo venit supra om̃es est: & quod vidit & audiuit, hoc testat̃, & testimoniū eius nemo accipit. Qui accepit eius testimoniū, is ob signauit, quod deus verax sit. Nā is quem misit deus, verba dei loquit̃: Nō em̃ huic ad mensurā dat deus sp̃itū. Pater diligit filiū, & oīa dedit illi in manū. Qui credit in filiū habet vitā æternā: qui aut̃ incredulus est filio, non videbit vitam, sed ira dei manet super eum.

¶ CAPVT. III.

T ergo cognouit dñs, audisse pharisæos, quod Iesus plures discipulos faceret, & baptizaret, q̃ Ioannes: quanq̃ Iesus ipse nō baptizaret, sed discipuli eius: reliquit Iudæā, & abiit iterū in Galilæā. Oportebat aut̃ eū transire per Samariā. Venit ergo in ciuitatē Samariæ, quæ dicit̃ Sychar, iuxta prædiū, quod dedit Iacob Ioseph filio suo. Erat aut̃ ibi fons Iacob. Iesus ergo fatigatus ex itinere, sedebat sic sup fontē: Hora erat ferme sexta: Venit mulier Samaritana, vt hauriret aquā. Dicit ei Iesus: Da mihi qđ bibā. Nā discipuli ei⁹ abierant in ciuitatē, vt cibos emerēt. Dicit ergo ei mulier illa Samaritana: Quo modo tu Iudæus cū sis, potū a me poscis quæ sum mulier Samaritana? Nō em̃ cōmerciū habet Iudæi cū Samaritanis: Respondit Iesus, & dixit ei: Si scires donū dei, & qs sit qui dicit tibi: Da mihi quod bibā: tu petisses ab eo, & dedisset tibi aquā viuā. Dicit ei mulier: Dñe, neq; quo haurias, habes: & puteus profundus est, vnde ergo habes aquā illā viuā? Num tu maior es patre no-

stro Jacob, q̄ dedit nobis puteū, & ipse ex eo bibit, & filij eius, & pecora ei⁹? Respondit Iesus, & dixit ei: Ois q̄ bibit ex aq̄ hac, sitiet iterū. Quisq̄ autē biberit ex aqua quā ego dabo ei, non sitiet in æternū: sed aqua quā ego dabo ei, fiet in eo fons aque salientis in vitā æternā. Dicit illi mulier: Dñe, da mihi istā aquā vt nō sitiā, neq̄ veniā huc ad hauriendū. Dicit ei Iesus: Vade, voca virū tuum, & veni huc. Respondit mulier, & dixit ei: Non habeo virū. Dicit ei Iesus: Bñ dixisti, non habeo virū. Quinq̄ enim viros habuisti, & nunc quē habes, nō est tuus vir. Hoc vere dixisti. Dicit ei mulier: Dñe, video quod propheta es tu. Patres n̄ri in monte hoc adorauerūt, & vos dicitis: qđ Hierosolymis est loc⁹, vbi oporteat adorare. Dicit ei Iesus: Mulier, crede mihi, venit hora qñ neq̄ in monte hoc, neq̄ Hierosolymis adorabitis patrē. Vos adoratis quod nescitis, nos adoramus quod scimus, q̄a salus ex Iudæis est. Sed venit hora & nūc est, qñ veri adoratores adorabunt patrē spiritu ac veritate. Nā & p̄ tales quærit q̄ adorēt ipsū. Spūs est deus, & eos q̄ adorant eū, spiritu ac veritate oportet adorare. Dicit ei mulier: Scio qđ Messias venturus est, q̄ dicit̄ Christ⁹, cū ergo venerit ille, nobis nunciabit oīa. Dicit ei Iesus: Ego sum q̄ loquor tibi. Et cōtinuo venerunt discipuli ei⁹, & mirabant̄, qđ cum muliere loqueret̄. Nemo tñ dixit: quid quæris, aut cur loquæris cū ea? Respon- dit ergo mulier, & abiit in ciuitatē, & dicit illis hoībus: Venite videte hoīem, qui dixit mihi oīa quæcunq̄ feci, num hic ē ille Christ⁹? Exierūt ergo e ciuitate, & veniebāt ad eū. Interea rogabant eum discipuli, dicētes: Rabbi, comede. Illi autē dixit

eis: Ego cibū habeo comedendū, quē vos nescitis. Dicebant ergo
 discipuli inter se: Nunquis attulit ei quod ederet? Dicit eis Iesus:
 Meus cibus est, ut faciā quod vultis quod misit me, & perficiā opus eius.
 Nōne vos dicitis: adhuc quatuor menses sunt, & messis veniet?
 Ecce dico vobis, atrollite oculos vros, & videte regiones, quoniā
 albæ sunt iam ad messem. Et qui metit, mercedē accipit: & con-
 gregat fructū in vitam æternā: ut & qui seminat simul gaudeat,
 & qui metit. In hoc enim est sermo verus, quod alius est qui se-
 minat, & alius est qui metit. Ego misi vos ad metendum, quod
 vos non laborastis. Alij laborauerunt, & vos in labores eorum
 introistis. Ex ciuitate autem illa multi crediderūt in eum Sama-
 ritanorū ppter sermonem mulieris, testificantis, quod dixisset sibi
 oīa, quæcūq; fecisset. Cū venissent ergo ad illū Samaritani, roga-
 uerunt eū ut apud se maneret. & mansit ibi duos dies. Ac multo
 plures crediderūt ppter sermonē ipsius. & mulieri dicebāt: Iam
 nō ppter tuā orationē credimus ipsi em̄ audiuimus, & scim⁹, quod
 hic est vere seruator mundi Christus. Post duos autē dies exiit in-
 de, & abiit in Galileā. Ipse em̄ Iesus testat⁹ est quod ppheta in sua pa-
 tria honorē nō haberet. Cū ergo venisset in Galileā, exceperunt
 eū Galilæi, cū omnia vidissent, quæ fecerat Hierosolymis in die
 festo. & ipsi em̄ venerant ad diem festum. Venit ergo Iesus iterū
 in Cana Galilææ, vbi fecerat ex aqua vinum. Et erat quidam re-
 gul⁹, cui⁹ fili⁹ infirmabat Capernaū. Hic cū audisset, quod Ies⁹ adue-
 nisset a Iudæa in Galileā, abiit ad eū, & rogabat eū, ut descēderet,
 ac sanaret ipsius filium. Siquidem is agebat aninam. Dixit ergo
 +

Iesus ad eū: Nisi signa & p̄digia videritis nō creditis. Dicit ad eū regul⁹: Dñe, descēde priusq̄ moriañ fili⁹ me⁹. Dicit ei Iesus: Vade, filius tuus viuit. Credidit hō sermoni quē dixerat ei Iesus & ibat. Iam aut̄ eo descendente, serui occurrunt ei, & nunciauerūt, dicentes: Filius tuus viuit. Sciscitatus est ergo horā ab eis, in qua melius habuisset. Et dixerūt ei: heri hora septima reliquit eū febris. Cognouit ergo p̄r, quod illa hora erat, in qua dixisset sibi Iesus, fili⁹ tuus viuit, & credidit ipse & domus eius tota. Hoc iterum secundum signū ædidit Iesus cum venisset a Iudæa in Galilæam.

¶ CAPVT. V.

¶ Ost hęc erat dies festus Iudæorum, & ascendit Iesus p̄ Hierosolymā. Est aut̄ Hierosolymis ad probaticam piscina, quæ nominañ Hebraice bethesda, quinq; porticus habens, in his iacebat multitudo magna languentiū, cæcū, claudorū, aridorū, expectantiū aquæ motū. Angel⁹ em̄ descendebat certo tpe in piscinā & turbabat aquā. Itaq; qui prim⁹ descendisset post turbationē aquæ, sanus fiebat, a quocunq; detinebatur morbo. Erat aut̄ quidā hō illic, qui triginta & octo annos morbo tenebat. Hunc cū vidisset Iesus decubentē, & cognouisset, quā iam multū tps morbo teneret, dicit ei: Vis sanus fieri? Respōdit ei languidus: Dñe, hōiem nō habeo, vt cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinā. Sed interim dū ego venio, iā alius añ me descendit. Dicit ei Iesus: Surge, tolle grabatū tuū, & ambula. Et statim sanus factus est hō ille, & sustulit grabatū suū, & ambulabat. Erat aut̄ sabbatū in die illo. Dicebāt ergo Iudæi ei, qui sanat⁹ fue-

rat: Sabbatū est, nō licet tibi tollere grabatū. Respondit eis: Qui
 me sanū fecit, is mihi dixit: tolle grabatū tuū, & ambula. Interro-
 gauerūt ergo eum: Quis est ille hō, qui dixit tibi, tolle grabatum
 tuū, & ambula? Is autē qui sanus fuerat effectus nesciebat q̄s esset.
 Iesus em̄ subduxit se q̄d turba esset eo i loco. Postea reperit eū Ie-
 sus in tēplo, & dixit illi: Ecce sanus fact⁹ es, ne posthac pecces, ne
 q̄d deterius tibi cōtingat. Abiit ille hō, & nunciavit Iudæis, quod
 Iesus esset a quo sanatus fuisset. Ac propterea persequebant Iu-
 dæi Iesū, & quærebāt illū occidere, q̄d ista fecisset in sabbato. Ies⁹
 autē respōdit eis: Pater me⁹ ad hoc vsq̄ tēpis operat̄, & ego operor.
 Propterea ergo magis quærebāt eū Iudæi interficere, q̄a non so-
 lū soluisse sabbatū, sed & patrē suū dixisset deū, æqualē se faciēs
 deo. Respondit itaq̄ Iesus, & dixit eis: Amē amē dico vobis, non
 pōt fili⁹ a se facere qcquā, nisi q̄d viderit patrē facientē. Quæcūq̄
 em̄ ille fecerit, hæc itidē & fili⁹ facit. Pater em̄ diligit filiū, & oīa de
 mōstrat ei q̄ ipse facit: & maiora his demōstrabit ei opa, vt vos mi-
 remini. Sicut em̄ p̄r suscitāt mortuos & viuificat, sic & fili⁹ q̄s vult
 viuificat. Neq̄ em̄ p̄r iudicat quēq̄, s̄z oē iudiciū dedit filio, vt oēs
 honorent filiū, sicut honorāt patrē. Qui nō honorat filiū, nō ho-
 norat patrē qui misit illū. Amē amen dico vobis, q̄ sermonē meū
 audit, & credit ei q̄ misit me, habet vitā æternā, & in cōdemnatio-
 nē nō veniet, sed transiuit a morte in vitā. Amen amen dico vo-
 bis, q̄d veniet hora, & nunc est, q̄n mortui audient vocē filij dei:
 & q̄ audierint, viuent. Sicut em̄ p̄r habet vitā in semetipso, sic de-
 dit & filio habere vitā in semetipso, & potestātē dedit ei iudicādi

XIX SECUNDVM

quoq̄ q̄a filius hois est. Nolite mirari hoc, q̄a veniet hora, in qua
oēs q̄ in monumētis sūt, audiēt vocē ei⁹, & pdibunt, qui bona fe-
cerūt, in resurrectionē vitæ: qui v̄o mala egerūt, in resurrectionē
cōdēnationis. Nō possum ego ex meipso facere quicq̄. Sicut au-
dio, iudico, & iudiciū meū iustū est, q̄a nō quæro voluntatē meā,
sed voluntatē ei⁹ qui misit me, patris. Si ego testimoniū perhibe-
rē de meipso, testimoniū meū nō esset verū. Ali⁹ est qui testimo-
niū perhibet de me, & scio verum esse testimoniū, quod testat de
me. Vos misistis ad Ioānē, & is testimoniū reddidit veritari. Ego
aūt non ab homine testimonium accipio, sed hæc dico, vt vos sal-
ui sitis. Ille erat lucerna ardens & lucēs, vos aūt voluistis ad tem-
pus exultare in luce eius. At ego testimoniū habeo maius testi-
monio Ioānis. Opera em̄ quæ dedit mihi pater vt perficiā ea, ip-
sa inquā opera quæ ego facio, testant de me, quod pater misere-
rit me. Et q̄ misit me pat̄, ipse testatus est de me. Neq̄ vocē eius vn⁹
quā audistis, neq̄ speciē eius vidistis. & sermonē eius non habetis,
i vobis manentē: q̄a quē misit ille, huic vos nō creditis. Scruta-
mini scripturas, q̄a vos videmini vobis in ip̄sis vitā æternā ha-
bere: & illæ sunt, quæ testantur de me, nec vultis venire ad me, vt
vitā habeatis. Gloriā ab hoib⁹ non accipio, sed cognoui vos, q̄d
dilectionem dei nō habeatis in vobis. Ego veni noīe patris mei,
nec recipitis me. Si alius venerit noīe suo, illū recipietis. Quomo-
do vos potestis credere, qui gloriā a vobis inuicem accipitis, &
gloriā quæ a solo deo proficiscit̄, non quæritis? Nolite putare,
quod ego accusaturus sim vos apud patrē. Est qui accusat vos

Moses, in quo vos speratis. Si enim credidissetis Moysi, credidissetis
 etiam mihi, de me enim ille scripsit. Si autem illius scriptis non credi-
 sis, quomodo verbis meis credetis?

¶ CA. VI.

¶ Post hæc abiit Iesus trans mare Galilææ quod est Tibe-
 riadis & sequebatur eum turba multa, quia videbant eius sig-
 na, quæ faciebat super his quæ infirmabant. Subiit autem in
 montem Iesus, & ibi sedebat cum discipulis suis. Instabat autem pascha
 dies festus Iudæorum. Cum sustulisset ergo oculos Iesus, & vidisset,
 quod multa turba veniret ad se dicit ad Philippum: Vnde ememus pa-
 nes, ut edant isti? Hoc autem dicebat tentans eum, ipse enim sciebat quid
 esset facturus. Respondit ei Philippus: Ducuntur denariorum panes
 non sufficiunt eis, ut unusquisque pusillum quippiam accipiat. Dicit ei unus
 ex discipulis ipsius. Andreas frater Simonis Petri: Est puer unus
 hic qui habet quicquid panes ordeaceos & duos pisces. sed hæc quod
 sunt inter tam multos? Dixit autem Iesus: Facite ut homines discumbant.
 Erat autem gramen multum in eo loco. Discubuerunt ergo viri numero
 ferme quinquies mille. Accepit autem panes Iesus, cumque gratias egisset,
 distribuit discipulis, discipuli vero discumbentibus. Similiter & ex piscibus
 quantum volebat. Ut autem impleti essent, dicit discipulis suis: Colligite quæ super
 fuerunt fragmenta ne quod pereat. Collegerunt ergo, & impleuerunt duo
 decem cophinos fragmentorum ex quicquid panibus ordeaceis, quæ super fuerant
 his quæ comederant. Illi ergo homines cum vidissent quod Iesus fecerat signum
 dicebant. Hic est vere propheta ille qui venturus est in mundum. Iesus
 ergo cum cognouisset quod venturi essent, ac rapturi ipsum ut face-
 rent ipsum regem, secessit iterum in montem ipse solus. At ubi iam

SECUNDVM. YMACT

vespera esset, descenderūt discipuli eius ad mare, & cōscensa nauī,
 venerūt traiecto mari ad oppidū Capernaum. Iāq̄ tenebræ erāt,
 nec venerat ad eos Iesus. mare autē vento magno flente intumes-
 cebat. Cū remigassent ergo ferme stadia viginti quinq̄ aut trigin-
 ta, vident Iesum ambulantē sup̄ mare, & appropinquantē nauī,
 ac timuerūt. Ille autē dicit eis: Ego sum, nolite timere. Voluerūt er-
 go recipere eum in nauim, & illico nauis appulerat terræ ad quā
 ibant. Postero die turba quæ stabat trans mare, vt vidit, quod nauī-
 uicula alia nō esset ibi, nisi vna illa in quā ingressi fuerāt discipuli
 eius, & quod non introisset cū discipulis suis Iesus in nauiculā,
 sed soli discipuli ei⁹ abissent: Aliæ vero superuenerūt nauiculæ a
 Tiberiade iuxta locū vbi comederāt panē, posteaq̄ grās egisset
 dñs: Cū ergo vidisset turba, quod Iesus non esset ibi neq̄ discipu-
 li eius, ascenderunt & ipsi in nauiculas & venerūt Capernaum,
 querētes Iesum, & cū inuenissent eū trans mare, dixerūt ei: Rab-
 bi, qñ huc venisti? Respondit eis Iesus, & dixit: Amē amen dico
 vobis, q̄ritis me, nō q̄ vidistis signa, sed q̄ comedistis de panib⁹
 & saturati estis. Operemini nō cibū qui perit, sed qui p̄manet in
 vitā æternā, quē filius hoīs dabit vobis, hunc em̄ pater consigna-
 uit deus. Dixerunt ergo ad eū: Quid facim⁹, vt operemur opera
 dei? Respōdit Iesus, & dixit eis: Hoc est opus dei, vt credatis in eū
 quē misit ille. Dixerūt ergo ei: qd̄ ergo tu facis signū, vt videam⁹
 & credamus tibi? quid operaris? P̄s n̄ri māducauerūt manna
 in deserto, sicut scriptū est: Panem de cœlo dedit eis ad edendum.
 Dixit ergo eis Iesus: Amen amen dico vobis, non Moyses dedit

vobis illū panē de cœlo, sed pater meus dat vobis panem de cœlo
 verū. Panis em̄ dei est q̄ de cœlo descēdit, & dat vitā mūdo. Dixe-
 runt ergo ad eū: Dñe, sp̄ da nobis panē istum. Dixit aut̄ eis Iesus:
 Ego sū panis vitæ. Qui venit ad me, nō esuriet: & q̄ credit in me,
 nō sitiet vnquā. Sz dixi vobis, q̄d etiā vidistis me, nec creditis. Oē
 q̄d dat mihi pater, ad me veniet: & eū q̄ venerit ad me, non eñcio
 foras. Quia descendi de cœlo: vt faciā non q̄d ego volo, sed q̄d
 vult is qui misit me. Hæc est aut̄ volūtas eius q̄ misit me patris,
 ne quid perdā ex oib⁹ que dedit mihi, sed resuscitē illa in nouissi-
 mo die. Hæc est aut̄ volūtas eius qui misit me: vt ois qui videt fi-
 liū & credit in eū, habeat vitā æternā: & ego suscitabo eū in nouis-
 simo die. Murmurabāt ergo Iudæi de illo, quod dixisset, ego sum
 panis ille, qui de cœlo descēdi. Et dicebāt: Nōne hic est Iesus fili⁹
 Ioseph. cuius nos nouimus patrem & matrem? Quomodo ergo
 dicit hic, de cœlo descēdi? Respondit ergo Iesus, & dixit eis. Noli-
 te murmurare inter vos. Nemo potest venire ad me, nisi p̄r qui
 misit me, traxerit eū, & ego suscitabo eū in nouissimo die. Est scri-
 ptū in prophetis, & erunt oēs docti a deo. Omnis ergo qui audi-
 uit a patre & didicit, venit ad me, nō quod patrē viderit quisquā,
 nisi is qui est a deo, hic vidit patrē. Amē amē dico vobis, qui cō-
 fidit mihi, habet vitā æternā. Ego sum panis ille vitæ. Patres ves-
 tri comederunt manna in deserto & mortui sunt. Hic est panis
 de cœlo descēdens vt ex ipso edat aliquis, & non moriatur. Ego
 sum panis viuus qui de cœlo descēdi. Si quis ederit ex hoc pane,
 viuet in æternum. Et panis quem ego dabo, caro mea est, quam

ego dabo pro mundi vita. Decertabant ergo Iudæi intet se, dicen-
tes: Quomodo potest hic nobis carnem dare ad edendum? Dixit
ergo eis Iesus: Amen amen dico vobis, nisi ederitis carnem filij
hominis, & biberitis eius sanguinem, non habetis vitā in vobis.
Qui edit meā carnem, & bibit meū sanguinē, habet vitā æternā:
& ego suscitabo eū in nonissimo die. Caro enim mea vere est ci-
bus, & sanguis meus vere est potus. Qui edit meā carnē, & bibit
meū sanguinē, in me manet & ego in illo. Sicut misit me viuens
pater, ita & ego viuo ppter patrē: & qui ederit me, & ipse viuet
ppter me. Hic est panis q̄ de cœlo descēdit: non sicut comederūt
patres vestri manna, & mortui sūt: Qui ederit hūc panē, viuet in
æternū. Hæc dixit in synagoga docens in Capernaū. Multi ergo
his auditis ex discipulis eius dixerūt: Durus est hic sermo, Quis
potest eū audire? Sciens autē Iesus apud semetipsum, quod mur-
murarēt de hoc discipuli ipsius, dixit eis: Hoc vos offendit? Quid
igitur si videritis filium hominis ascendentē eo vbi erat prius? Spi-
ritus est qui viuificat, caro non prodest quicq̄. Verba quæ ego lo-
quor vobis, spiritus & vita sunt. Sed sunt quidā ex vobis qui nō
credunt, Nouerat enim ab initio Iesus, qui essent non credentes,
& quis proditurus esset ipsum. Et dicebat: Propterea dixi vobis,
quod nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum a patre meo.
Ex eo tpe multi discipulorū eius descīuerunt eo relicto, nec am-
plius cū illo ambulabant. Dixit ergo Iesus ad duodecim: Num
& vos vultis abire? Respondit ergo ei Simō Petrus: Dñe, ad quē
ibimus? verba vitæ æterne habes, & nos credimus & cognouim⁹

mus, quod tu es Christus filius dei viui. Respondit eis Iesus: Nonne ego vos duodecim elegi, & ex vobis vnus diabolus est? Dicebat autem de Iuda Simonis Iscariota. Hic enim erat proditurus eum cum esset vnus ex duodecim.

¶ CA. VII.

Erubatur Iesus post hæc in Galilæa, non enim volebat in Iudæa versari, quia quærebant eum Iudæi interficere. Erat autem in propinquo dies festus Iudæorum scenopegia. Dixerunt igitur ad eum fratres eius: Transi hinc, & vade in Iudæam, ut & discipuli tui videant opera tua que facis. Nemo quippe in occulto facit aliquid, & querit ipse palam esse. Si hæc facis, declara te ipsum mundo. Nam ne fratres quidem eius credebant in eum. Dicit ergo eis Iesus: Tempus meum nondum adest, tempus autem vestrum semper est paratum. Non potest mundus odisse vos, me autem odit: quia ego testimonium fero de illo, quod opera eius mala sunt. Vos ascendite ad diem festum hunc. Ego nondum ascendo ad festum hoc, quia meum tempus nondum impletum est. Hæc autem cum dixisset illis, mansit in Galilæa. Ut autem ascenderunt fratres eius, tunc & ipse ascendit ad festum, non manifeste, sed velut in occulto. Iudæi ergo quærebant eum in festo, & dicebant: Vbi est ille? Et murmur multum erat in turbis de eo. Quidam enim dicebant, bonus est; alij autem dicebant, non, sed seducit turbam. Nemo tamen palam loquebatur de illo propter metum Iudæorum. Cum autem iam dimidium festi peractum esset, ascendit Iesus in templum ac docebat. Et mirabantur Iudæi dicentes: Quomodo hic literas scit, cum non didicerit? Respondit eis Iesus, & dixit: Mea doctrina non est mea, sed eius qui misit me. Si quis voluerit voluntati eius obtemperare, cog-

noscet de doctrina, utrum ex deo sit, an ego a meipso loquar. Qui a semetipso loquitur, gloriam propriam querit. Qui autem quaerit gloriam eius qui misit ipsum, hic verax est, & iniusticia in illo non est. Nonne Moses dedit vobis legem, & tamen nemo ex vobis factis prestat legem? Quid me queritis interficere? Respondit turba, & dixit: Daemonium habes, Quis te querit interficere? Respondit Iesus, & dixit eis: Unum opus feci, & omnes miramini. Propterea Moses dedit vobis circumcisionem: non quia ex moese sit, sed ex patribus. Et tamen in sabbato circumciditis homines. Si circumcisionem accipit homo in sabbato, ut non soluat lex Mosi, mihi indignamini, quod totum hominem sanum fecerim in sabbato? Nolite te iudicare secundum aspectum, sed iusto iudicio iudicate. Dicebant ergo quidam ex Hierosolymitanis: Nonne hic est quem querunt interficere? Atqui ecce palam loquitur, & nihil ei dicunt. Num vere cognoverunt principes, hunc esse vere Christum? Sed hunc novimus unde sit. Christus autem cum venerit, nemo scit unde sit. Clamabat ergo Iesus in templo docens, ac dicens: Et me nostis, & unde sim nostis, & a me ipso non veni, sed est verax qui misit me, quem vos non novistis. Ego vero novi eum, quia ab ipso sum, & ille me misit. Querebant ergo eum apprehendere, & nemo misit in illum manus, quia nondum venerat hora eius. De turba autem multi crediderunt in eum, ac dicebant: Christus cum venerit, non signa plura adet ihs que hic adidit? Audierunt pharisaei turbam murmurantem de illo haec, & miserunt pharisaei ac principes sacerdotum ministros ut apprehenderent eum. Dixit ergo eis Iesus: Adhuc pusillum temporis vobiscum sum, & abeo ad eum qui me misit. Quereis me, nec invenietis: & ubi ego sum, eo

vos nō potestis venire. Dixerunt ergo iudæi inter sese: Quo hic
 iturus est, quia non inueniemus eū? Num in dispersionem gen-
 tiū iturus est, & docturus gentes? Quis est hic sermo quem dixit,
 quæritis me, & non inuenietis: & ubi ego sum, eo vos non po-
 testis venire? In nouissimo autem die magno festi stabat Iesus &
 clamabat, dicens: Si quis sitit, veniat ad me & bibat. Qui credit
 in me sicut dicit scriptura. Flumina de ventre eius fluent aquæ
 viuæ. Hoc autē dixit de spiritu, quē accepturi erāt credētes in ip-
 sū. Nōdū em̄ erat spiritus sanctus, quā Iesus nōdū erat glorificat⁹
 Multi ergo de turba cū audissent hunc sermonē, dicebāt: Hic est
 vere ppheta. Alij dicebant. Hic est Christus. Quidā autē dicebāt:
 Nū a Galilæa veniet Christus? Nonne scriptura dicit, quod ex
 semine Dauid, & de Bethleem castello, ubi erat Dauid, veniet
 Christ⁹? Dissensio itaq; orta est in turba propter eū. Quidā autē
 ex ipsis volebāt apprehendere eū, sed nemo cōiecit in eū manus.
 Venerūt ergo ministri ad pōrifices & pharisæos, & dixerūt eis illi:
 Quare nō adduxistis illū? Respōderunt ministri: Nunquā sic lo-
 cutus est homo, sicut hic hō. Responderūt ergo eis pharisæi: Nū
 & vos seducti estis? Nunquīs ex principib⁹ credidit in eū, aut ex
 pharisæis? Sed turba hæc q̄ nō nouit legē, execrabiles sūt. Dicit
 Nicodemus ad eos, is qui venerat ad eum nocte, qui vnus erat de
 numero eorū, Nū lex nostra iudicat hominē, nisi prius audierit
 ab ipso, & cognouerit qd faciat? Respōderūt, & dixerūt ei: Num
 & tu Galilæus es? Scrutare & vide, qđ a Galilæa propheta non
 surrexit. Et profectus est vnusquisq; in domum suam.

SECUNDVM.

¶ CAPVT. VIII.

i Iesus aut̄ perrexit in montē oliuatū, & diluculo iturū, venit in templū, cunctusq; populus venit ad eum: & sedens docebat eos. Adducunt aut̄ ad eū scribæ & pharisæi mulierē in adulterio deprehensam, & cū statuissent eā in medio, discūt ei: Magister. hæc mulier deprehēsa est in ip̄so adulterio. In lege aut̄ Moses p̄cepit nobis vt huiusmodi lapidarentur. Tu ergo quid dicis? Hoc aut̄ dicebant, tentātes eū, vt possent accusare eū. Iesus aut̄ inclinans se deorsum, digito scribebat in terra. Cū ergo perseuerarent interrogare, erexit se. & dixit eis: Qui vestrū immunis est a peccato, prim⁹ in illā lapidē iaciat. Et iterū se inclinās scribebat in terra. Audiētes aut̄ hæc singulatim alius post alium exhibant, initio facto a seniorib⁹, & relictus est solus Iesus, ac mulier in medio stans. Cū aut̄ erexisset se Iesus, & neminem videret præter mulierē, dixit ei: Mulier, vbi sunt illi tui accusatores? Nemo te condēnauit? Quæ dixit: Nemo dñe. Dixit aut̄ Iesus: Nec ego te condēno. Vade, & posthac ne peccaueris. Iterū ergo Iesus locutus est eis. dicēs: Ego sum lux mūdi. Qui sequit̄ me, nō ambulabit in tenebris, sed habebit lumē vitæ. Dixerūt ergo ei pharisæi: Tu de te ip̄so testaris, testimoniū tuū nō est verū. Respondit Iesus & dixit eis: Et si ego testimoniū phibeā de me ip̄so, verū est testimoniū meū, quia scio vnde veni, & quo vado. vos aut̄ nescitis vñ venio, & quo vado. Vos secundū carnē iudicatis, ego non iudico quēq;: porro & si iudicē ego, iudiciū meū verū ē, quia solus nō sū, sed ego & q̄ misit me p̄. Quin & in lege v̄ra scriptū est, q̄

duorū hoīm testimoniū verū ē. Ego sū q̄ testimoniū fero de me
 ipso & testimoniū fert de me q̄ misit me p̄r. Dicebāt ergo ei: Vbi
 est p̄r tuus? Respondit Iesus: Neq̄ me nostis, neq̄ patrē meū. Si
 me nouissetis, & patrē meū nouissetis. Hæc verba locut⁹ est Iesus
 in gazophylacio, docens in templo. Et nemo apprehendit eū, q̄
 nondū venerat hora eius. Dixit ergo iterū eis Iesus: Ego vado &
 quæretis me, & in peccato v̄ro moriemini. q̄ ego vado, vos non
 potestis venire. Dicebāt ergo Iudæi: Nū interficiet semetipsum,
 q̄a dicit: q̄ ego vado vos non potestis venire? Et dicebat eis: Vos
 ab infernis estis, ego de supernis sū. Vos de mundo hoc estis, ego
 non sū de hoc mūdo. Dixi ergo vobis, q̄ moriemini in peccatis
 vestris. Si em̄ non credideritis, q̄ ego sum, moriemini in pecca-
 tis v̄ris. Dicebant ergo ei: Tu quis es? Et dicit eis Iesus: In pri-
 mis q̄ & loquor vobis. Multa habeo quæ de vobis loquar ac iu-
 dicē, sed qui me misit, verax est: & ego quæ audiui ab eo, hæc lo-
 quor in mūdo. Nō cognouerūt, q̄ de patre eis locut⁹ esset. Dixit
 ergo eis Iesus: Cū exaltaueritis filiū homīs, tunc cognoscetis q̄
 ego sim, & a me ipso faciā nihil: sed ita vt docuit me p̄r, hæc loquar
 Et q̄ me misit, mecū est. Nō reliqt me solū p̄r, q̄a ego q̄ placita sūt
 ei, faciō sp̄. Hęc illo loquēte mlti crediderūt in eū. Dicebat ergo
 Iesus ad eos q̄ crediderāt ipsi Iudæos: Si vos māseritis in sermōe
 meo, vere discipuli mei estis: & cognoscetis veritatē, & veritas li-
 betos reddat vos. Responderunt ei: Semen Abrahæ sumus, neq̄
 cuiq̄ seruiuimus vnq̄, quō tu dicis, liberi reddemini? Respondit
 eis Iesus. Amē amen dico vobis, q̄d oīs q̄ facit peccatū, seruus est

peccati. Seruus autē nō manet in domo in æternū, filius manet in
 eternū Si ergo vos filius liberos reddiderit vere liberi estis. Scio
 qđ semē Abrahę sitis. Sed quæritis me interficere, qđ sermo me
 us non habet locū in vobis. Ego qđ vidi apđ patrē meū, loquor:
 & vos qđ vidistis apud patrē vestrū, facitis. Respōderūt & dixē
 rūt ei: P̄ nē Abrahā est. Dicit eis Iesus: Si filij Abrahę essetis, ope
 ra Abrahę faceretis. Nūc autē q̄ritis me interficere hoīem, qđ verita
 tē vobis locutus sum, quā audītu a deo. hoc Abraham non fecit
 Vos facitis opera p̄ris v̄ri. Dixerunt itaq; ei: Nos e stupro non
 sumus nati. Vnū p̄rem habemus deum. Dixit eis Iesus: Si deus
 p̄r v̄r esset, diligeretis vtiq; me. Ego em̄ ex deo processi & veni.
 Neq; em̄ a meipso veni, sed ille me misit. Quare loquelā meā nō
 agnoscitis? quia non potestis audire sermonē meum. Vos ex p̄re
 diabolo estis. & desyderijs p̄ris vestri vultis obseq;. Ille homicida
 erat ab initio, & in veritate nō stetit, qđ nō est veritas in eo. Cū lo
 quiē mēdatiū, ex p̄p̄rijs loquiē, qđ mēdax est, atq; ei⁹ rei p̄r. Ego
 autē qđ veritatē dico, non creditis mihi. Quis ex vobis arguit me
 de peccato? Si veritatē dico, quare vos non creditis mihi? Qui ex
 deo est, verba dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex deo
 nō estis. Respōderūt ergo Iudæi, & dixerūt ei: Nonne bene dicit
 mus nos, Qđ samaritan⁹ es tu, & dæmoniū habes? Respōdit Ie
 sus: Ego dæmoniū nō habeo, sed cohonesto patrē meū, & vos ig
 nominia affecistis me. Ego autē nō quæro gloriā meā: est qđ quæ
 rat & iudicet. Amen amen dico vobis, si quis sermonē meū serua
 uerit, mortem non videbit in æternum, Dixerunt ergo illi Iudæi

Nūc cognouimus qđ dæmoniū habeas. Abrahā mortuus est & propheta, & tu dicis: si quis sermonē meū seruabit, non gustabit mortē in æternū. Nunquid tu maior es patre nostro Abrahā, qui mortuus est? Et prophete mortui sūt. Quē te ipsum tu facis? Respondit Ies⁹: Si ego glorifico me ipsū, gl̄ia mea nihil est. Est pater me⁹ qui glorificat me, quē vos dicitis deū vestrū esse, & tamen nō cognouistis eū, ego aut̄ noui eū. Et si dixerō, qđ non nouerim eū, ero similis vestri mendax. Sed noui eū & sermonē eius seruo. Abrahā pater vester exultauit vt videret diē meū, & vidit atq; gauisus est. Dixerūt ergo Iudæi ad eū: Quinquaginta annos nondum habes, & Abrahā vidisti? Dixit eis Iesus: Amen amen dico vobis. antequā Abrahā esset ego sum. Tollebant ergo lapides, vt iacerent in eum. Iesus autem abscondit se, & exiuit e templo.

¶ CAPVT. IX.

T præteriens Iesus vidit hoīem cæcū a natiuitate, & interrogauerunt eū discipuli eius, dicentes: Rabbi, quis peccauit, hic an parentes eius, vt cæcus nascetur? Respondit Iesus: Neq; hic peccauit, neq; parentes eius, sed vt manifestentur opera dei in illo. Me oportet operari opera eius qui misit me donec dies est. Venit nox qñ nemo potest operari. Quamdū fuero in mundo, lux sum mundi. Hoc cū dixisset, exspuit in terram: & fecit lutum ex sputo, & illeuit lotū sup oculos cæci, & dixit ei: Vade, laua in piscina Siloē, qđ si interpreteris, sonat missus. Abiit ergo & lauit, & venit vidēs. Itaq; vicini & qui viderant eū prius, qđ mēdicus esset, dicebant: Nonne hic est qui

sedebat, & medicabat. Alij dicebant, hic est: alij rursus, similis est ei. Ille dicebat, ego sum. Dicebat ergo ei: Quomodo aperti sunt tibi oculi? Respondit ille, & dixit: Ille homo qui dicitur Iesus, lutum fecit, & inunxit oculos meos, & dixit mihi: Vade ad piscinam Siloam, & laua. Vt autem abijac laui, visum recepi. Dixerunt ergo ei: Vbi est ille? Ait, nescio. Adducunt ad pharisaeos eum qui dudum caecus fuerat. Erat autem sabbatum cum lutum faceret Iesus, & aperiret oculos eius. Iterum ergo interrogabant eum & pharisaei, quomodo visum recepisset. Ille autem dixit eis: Lutum mihi imposuit super oculos, & laui & vidi deo. Dicebant ergo ex pharisaeis quidam: Non est hic homo a deo quia sabbatum non obseruat. Alij autem dicebant: Quomodo potest homo peccator haec signa adere? Et dissensio erat inter eos. Dicunt autem ei iterum: Tu quid dicis de illo, quia aperuit tibi oculos tuos? Ille autem dixit: Propheta est. Non crediderunt ergo Iudaei de illo, quod caecus fuisset & visum recepisset, donec vocauerunt parentes eius qui visum receperat, & interrogauerunt eos, dicentes: Hic est filius vester, quem vos dicitis caecum natum esse? Quomodo ergo nunc videt? Responderunt eis parentes eius, & dixerunt: Scimus quod hic est filius noster & quod caecus natus est, quomodo autem nunc videat, nescimus: aut quis eius aperuerit oculos, nos nescimus. Ipse etatem habet, ipsum interrogate, ipse de se loquetur. Haec dixerunt parentes eius, quod timebant Iudaeos. Iam enim conspirauerant Iudaei: ut si quis eum confiteretur esse Christum, e synagoga eijceretur. Propterea parentes eius dixerunt, etatem habet, ipsum interrogate. Vocauerunt ergo rursus hominem, qui fuerat caecus, & dixerunt ei: Da gloriam deo. Nos scimus, quod

hic hō peccator est. Respondit ergo ille, & dixit: An peccator sic
nescio, vnū scio, qđ cæc⁹ cū essem, nunc videā. Dixerunt ergo illē
iterum: Quid fecit tibi? Quō aperuit tibi oculos? Respondit eis:
Dixi vobis iam, nec audistis: Cur iterū vultis audire? Nū & vos
vultis discipuli eius fieri? Cōuiciati sunt ergo ei, & dixerunt: Tu
discipulus illius esto, nos autē Mosi discipuli sumus. Nos scimus
quod Mosi locut⁹ est deus, hūc autē nescimus vnde sit. Respōdit il
le homo, & dixit eis: In hoc enim mirabile quiddā est, quod vos
nesciatis vnde sit, & tamē aperuit meos oculos. Scimus autē, qđ
pctōres deus nō audit, sed si quis dei cultor est, & volūtati ipsius
obtēperat, hunc audit: A seculo nō est auditū, quod quis aperue
rit oculos cæci natī. Nisi esset hic a deo, nō potuisset facere quic
quā. Respōderūt & dixerūt ei: In peccatis nat⁹ es totus, & tu do
res nos? Et eiecerūt eū foras. Audiuit Iesus quod eiecissent eum
foras, cūq; inuenisset eū, dixit ei: Tu credis in filiū dei? Respon
dit ille & dixit: Quis est dñe, vt credam in eum? Et dixit ei Iesus:
Et vidisti eum, & qui loquit̄ recū, ipse est. At ille ait: Credo dñe. &
adorauit eū. Et dixit ei Iesus: In iudiciū ego in hūc mūdū veni: vt
q nō vidēt, videāt: & q vidēt, cæci fiant. Et audierūt qdā ex pha
risæis hæc, q cū ipso erant, & dixerūt ei: Nū & nos cæci sumus?
Dixit eis Iesus: Si cæci essetis, nō haberetis peccatū. Nūc vero di
citis, videmus, idcirco peccatū vīm manet. ¶ CAPVT. X.
Men amē dico vobis: qui nō intrat ostiū in stabulū
ouīū, sed ascēdit aliūde, ille fur est & latro. Qui autē in
trat per ostiū, pastor est ouīū. Huic ostiarius aperit, &

SECUNDVM.

oues vocē eius audiunt. Et proprias oues vocat noīatim, & edu-
cit eas. Et cū proprias oues emiserit, ante eas vadit, & oues illum
sequunt, quia nouerunt vocē eius. Alienū autē nō sequent, sed effu-
gient ab eo, quia non nouerunt vocem alienorū. Hoc prouerbū
dixit eis Iesus, illi autē nō cognouerūt, quē essent quē loqueret eis
Dixit ergo ei s iterū Iesus: Amē amē dico vobis, ego sum ostium
ouīū Oēs quot q̄t ante me venerūt, fures sunt & latrones, sed non
audierunt eos oues. Ego sum ostium, per me si quis introierit,
seruabitur, & ingredietur, & egredietur, & paschua inueniet. Fur
non venit, nisi vt furetur & mactet, ac perdat. Ego veni vt vitam
habeant, & abundantius habeant. Ego sum pastor ille bonus.
Bonus pastor animā suam dat pro ouibus. Mercenarius autem,
& qui nō est pastor, cuius non sunt oues propriae, videt lupū ve-
nientem, ac deserit oues, fugitq̄, & lupus rapit ac dispergit oues.
Mercenarius autē fugit, quia mercenarius est, & oues nō sunt illi
curae. Ego sum pastor ille bonus, & cognosco oues meas, & cog-
noscor a meis. Sicut nouit me pater, ita & ego noui patrē, & ani-
mā meā pono pro ouibus. Et alias oues habeo, quae non sunt ex
hoc ouili. Illas q̄q̄ oportet me adducere, & vocē meā audient, &
fiet vnū ouile, vn⁹ pastor. Propterea me p̄ diligit, q̄a ego pono
aiam meā, vt iterū sumā eā. Nemo tollit eā a me, sed ego pono eā
a me ipso. Potestātē habeo ponendi eā: & potestātē habeo rursus
sumendi eā, hoc mandatū accepi a patre meo. Dissensio igit̄ iterū
facta est inter Iudaeos, propter sermones hos. Dicebant autē multi
ex ipsis: Dæmoniū habet, & insanit: quid eū auditis? Alij dicebat

bant: Hæc verba nō sunt dæmoniū habentis. Num dæmonium
 potest cæcorū oculos aperire? Facta sunt autē encænia Hierosoly
 mis, & hyems erat, & ambulabat Iesus in tēplo in porticu Salo
 monis. Circundederūt ergo eum Iudæi, & dicebant ei: Quousq̃
 animā nostrum suspendis? Si tu es Christus, dic nobis ingenuè,
 Respondit eis Iesus: Dixi vobis, nec creditis. Opera quæ ego fa
 cio noīe patris mei, hæc testimoniū reddunt de me. Sed vos non
 creditis, q̃a non estis ex ouib⁹ meis, quæadmodū dicebam vobis:
 Oves meæ vocem meā audiunt, & ego cognosco eas, & sequunt̃
 me, & ego vitā æternā do eis, nec peribunt in æternū, neq̃ rapit̃
 et eas quisquā de manu mea. Pater me⁹ qui dedit mihi, maior oī
 bus est, & nemo potest rapere de manu patris mei. Ego & pater
 vnū sumus. Sustulerūt ergo rursus lapides Iudæi, vt lapidarent
 eū. Respōdit eis Iesus: Multa bona opa ostēdi vob⁹ ex patre meo,
 propter qđ eog̃ opeg̃ me lapidatis? Respōderūt ei Iudæi, dicen
 tes: Ob bonū op⁹ nō lapidam⁹ te, sed ob blasphemiam: & q̃a tu hō
 cū sis, facis teīpm deū. Respōdit eis Iesus: Nōne scriptū est in lege
 ṽra, ego dixi, dij estis? Si illos dixit deos ad q̃s sermo dei fact⁹ est,
 & nō pōt solui scriptura de eo, quē p̃r sanctificauit & misit in mū
 dū. Vos dicitis me blasphemare, q̃a dixerim, fili⁹ dei sū? Si nō fa
 cio opa p̃ris mei, nolite credere mihi. Sin vero facio, & si mihi nō
 credatis, operibus credite, vt cognoscatis & credatis, quod pater
 in me est, & ego in eo. Quærebant iterum eum apprehendere, &
 exiuit de manu eog̃, & abiit iteg̃ trans Iordanē in eum locum, vbi
 fuerat Ioannes baptizans primum, mansitq̃ illic. Et multi vene
 runt.

SECUNDVM.

rūt ad eū, ac dicebāt: Ioannes qdē signū ædidit nullū. Omnia autē
quæcunq; dixit Ioannes de hoc, vera erant, & crediderunt multi
illuc in eum. ¶ CAPVT. XI.

Egrotabat autē quidā nomīe Lazarus Bethaniensis a
castello Mariæ & Marthæ huius sororis. Mariā autē
erat ea quæ unxit dñm unguento, & extersit pedes
eius capillis suis, cuius frater Lazarus ægrotabat. Miserūt ergo
sorores eius ad eū, dicentes: Dñe, ecce quē amas, ægrotat. Audi
ens autē Iesus, dixit: Infirmitas hæc nō est ad mortē, sed p̄ gloria
dei, vt glorificet̄ filius dei per eā. Diligebat autē Iesus Marthā &
sororē ei⁹ & Lazarū. Vt ergo audiuit qđ egrotaret, tum qđ ep̄s
mansit in eodē loco duob⁹ dieb⁹. Deinde post hoc dicit discipulis:
Eam⁹ in Iudæā iterū. Dicūt ei discipuli: Rabbi, mō q̄rebāt te Iu
dæi lapidare, & iterum vadis illuc? Respondit Iesus: Nōne duo
decim sunt hore dei? Si quis ambulauerit in die, nō offendit: quā
lucē hui⁹ mundi videt. Si q̄s autē ambulauerit in nocte, offendit:
quā lux nō est in eo. Hec ait, & post hæc dicit eis: Lazar⁹ amic⁹
n̄ dormit, sed vado vt a somno excitē eū. Dixerūt ergo discipuli
ei⁹: Dñe, si dormit, salu⁹ erit. Dixerat autē Iesus de morte ei⁹, at illi
putauerūt, qđ de dormitiōe somni diceret. Tūc ergo Iesus dixit
ei⁹ manifeste: Lazarus mortuus est, & gaudeo propter vos, vt cre
datis, qđ non fuerim ibi. Sed eamus ad eū. Dixit ergo Thomas
qui diceit̄ didymus, ad discipulos: Eamus & nos vt moriamur cū
eo. Venit itaq; Iesus, & inuenit eū quattuor dies iā in monumen
to habentem. Erat autē Bethania iuxta Hierosolymam fere stadijs

IOANNEM. FO. CVIII.

quindecim . Multiq; ex Iudæis venerant ad Marthā ac Mariā, vt
 consolarent eas de fratre suo. Martha ergo vt audiuit qd Iesus ve-
 nisset, occurrit illi: Mariā vero domi desidebat. Dixit ergo Mar-
 tha ad Iesum: Dñe, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus
 Sed & nunc scio, quod quæcunq; poposceris a deo, daturus tibi
 sit deus . Dicit illi Iesus : Resurget frater tuus. Dicit ei Martha:
 Scio quod resurget in resurrectione in nouissimo die. Dicit ei Ie-
 sus: Ego sum resurrectio & vita. Qui credit in me, etiā si mortu-
 fuerit, viuet: & oīs qui viuit & credit in me, non moriet in æternū
 Credis hoc? Ait illi: Etiā dñe. Ego credo, qd tu sis Christus ille
 fili⁹ dei, qui in mundū ventur⁹ erat. Et cū hæc dixisset, abiit & vo-
 cauit Mariā sororē suam clanculū dicens: Magister adest, & vocat
 te. Illa vt audiuit, surgit cito, & venit ad eum. Nondū autē venerat
 Iesus in castellū, sed erat in eo loco, vbi occurrerat ei Martha. Iudei
 ergo qui erāt cū ea in domo & cōsolabant eā: cū vidissent Mariā
 qd cito surrexisset & exisset, secuti sunt eā, dicētes: Vadit ad mo-
 numentum, vt ploret ibi. Mariā ergo cū venisset eo, vbi erat Iesus
 videns eū, accidit ad pedes eius, & dicit ei: Dñe, si fuisses hic, non
 esset mortu⁹ frater me⁹. Iesus ergo vt vidit eā plorantē, & Iudeos
 qui venerāt cū ea plorātes, infremuit spiritu & turbauit seipsum
 & dixit: Vbi posuistis eum? Dicunt ei: Dñe, veni & vide. Lachry-
 matus est Iesus . Dixerunt ergo Iudæi: Ecce quomodo amabat
 eum. Quidam autem ex ipsis dixerunt: Non poterat hic qui ape-
 ruit oculos cæci, facere, vt & hic non moreretur? Iesus ergo
 rursum fremens in semetipso, venit ad monumentum: Erat

SECUNDVM.

aũ spelunca, & lapis impositus erat ei. Ait Iesus: Tollite lapidẽ
 Dicit ei Martha soror eius qui mortu⁹ fuerat. Dñe, iam olet, qua
 triiduan⁹ est em̄. Dicit ei Iesus: Nõne dixi tibi, quod si credideris,
 visura esses gloriã dei? Sustulerunt ergo lapidẽ a loco, vbi is qui
 mortuus fuerat, erat positus. Iesus aut̄ attollens sursum oculos,
 dixit: Pater gr̄as ago tibi, qm̄ audisti me. Ego aut̄ sciebam, quod
 semper me audis, sed propter turbã quæ circũstat dixi, vt credãt,
 quod tu me miseris. Atq; hæc cũ dixisset, voce magna clamauit:
Lazare, veni foras. Et prodijt q̄ fuerat mortuus, manus & pedes
 hñs reuinctos fasciis sepulchralibus, & facies illius sudario erat
 obuincta. Dicit eis Iesus: Soluite eum, & sinite abire. Multi ergo
 ex iudæis qui venerant ad Mariã, & viderant quæ fecisset Iesus,
 crediderũt in eũ. Quidã aut̄ ex ipsiis abierũt ad pharisæos, & dixe
 runt eis, quæ fecisset Iesus. Congregauerunt ergo pontifices &
 pharisæi cõciliũ, ac dicebãt: Quid facimus, quia hic hõ multa sig
 na ædit? Si permiserimus eũ sic, omnes credent in eum, Veniẽtq;
 Rhomani, & tollent tũ locũ nr̄m, tum gentem. Vnus aut̄ ex ipsiis
 Caiaphas noie, cũ esset pontifex anni illius dixit eis: Vos nescitis
 quicquã, nec perpenditis, quod expedit nobis, vt vnus hõ mor
 riãt pro populo, ac nõ tota gens pereat. Hoc aut̄ a semetipso non
 dixit, sed cũ esset pontifex anni illius, vaticinatus est, quod Iesus
 moriturus esset pro gente, & non tm̄ pro gente, sed vt filios dei
 qui erant dispersi, congregaret in vnũ. Ab illo ergo die consulta
 bant inuicẽ, vt interficerent eũ. Iesus ergo iam nõ pro palãambu
 labat inter iudæos, sed abijt in regionẽ iuxta desertũ, in ciuitatem

quæ dicit Ephraim, & ibi versabat̄ cū discipulis suis. Instabat autē
 tē pascha Iudæog, & ascenderunt multi Hierosolymā e regione
 ante pascha, vt purificarent se. Quærebant ergo Iesum, & collo-
 quebant̄ inter se, in templo stantes. Quid videt̄ vobis, quod non
 venerit ad diem festū? Dederāt autē pontifices & pharisei precep-
 tū: vt si q̄s cognouisset vbi esset indicaret, vt cōprehenderent eū.

¶ CAPVT. XII.

Eius ergo ante sex dies paschæ venit Bethaniam, vbi
 i Lazarus fuerat mortuus, quem suscitauit a mortuis.
 Fecerunt autē ei cœnam ibi, & Martha ministrabat.
 Lazarus vero vn⁹ erat de nūero discubentiū cum eo. Maria ergo
 accepit librā vnguētī nardī pisticæ p̄ciosę: & vnxit pedes Iesu, &
 extersit pedes eius capillis suis, domus autē impleta est ex odore
 vnguētī. Dicit ergo vnus ex discipulis eius. Iudas Simonis Isca-
 riores, q̄ erat eū proditurus: Quare hoc vnguentū non venit cre-
 cētis denarijs & datū est egenis? Dixit autē hoc, non qđ pauperes
 illi curæ essent, sed q̄a fur erat, ac marsupiū habebat, eaq; quę mit-
 tebant̄, portabat. Dixit ergo Iesus: Sine illā, in diē sepulture meę
 seruauit istud. Pauperes em̄ sp̄ habetis vobiscū, me vero nō sem-
 per habetis. Cognouit ergo turba m̄ta ex Iudæis qđ illic esset,
 & venerūt non ppter Iesum tantū, sed vt Lazarū quoq; viderent,
 quē suscitauerat a mortuis. Cōsultabāt autē principes sacerdotū,
 vt & Lazarū interficerent: q̄a multi propter illū abibant ex Iu-
 dæis, & credebāt in Iesum. Postero diē turba multa quę venerat
 ad diē festū, cū audissent qđ veniret Iesus Hierosolymā, acceperūt

ramos palmarū, & p̄cesserūt obuiā ei, & clamabant: Hos anna,
 benedictus q̄ venit in noīe dñi rex Israel. Nactus autē Iesus asellā
 sedit super eā, sicut scriptū est: Noli timere filia Sion, ecce rex tu-
 us venit sedens super pullū asinæ. Hæc autē non cognouerūt disci-
 puli eius primū, sed quando glorificatus est Iesus, tunc recordatē
 sunt, quod hæc essent scripta de eo, & qđ hæc fecissent ei. Testa-
 bat̄ igit̄ turba, quæ erat cū eo. qñ Lazarū vocauit de monumen-
 to, & suscitauit eū a mortuis: Propterea & obuiā venit ei turba,
 qđ audierant eū ædidisse hoc signū. Pharisei ergo dixerūt inter
 se: Videtis quod nihil proficitis? Ecce mundus post eum abiit.
 Erant autē quidā Græci ex his q̄ ascenderāt, vt adorarent in festo.
 Hi ergo accesserūt ad Philippum qui erat a Bethsaida Galilææ
 & rogabant eū, dicentes: Dñe, volumus Iesum videre. Venit Phi-
 lippus & dicit Andreæ. Andreas rursū & Philippus dicunt Ie-
 su. Iesus autē respondit eis, dicens: Venit hora vt glorificetur filius
 hoīs. Amen amen dico vobis, nisi granū frumenti deiectū in ter-
 rā mortuū fuerit, ipsū solū manet. Si vero mortuū fuerit, multū
 fructū affert. Qui amat aiām suā, p̄det eā. Et q̄ odit aiām suā in hoc
 mūdo, in vitā æternā custodiet eā. Si q̄s mihi ministrat, me sequat̄
 Et vbi sū ego, illic & minister me⁹ erit. Si q̄s mihi misrauerit, co-
 honestabit eū p̄r. Nūc aiā mea turbata ē. Et qđ dicā? P̄r, serua-
 me ex hora hac. Sed p̄pterea veni in horā hęc. Pat̄ illustra nomē
 tuum. Venit ergo vox de celo, dicens: Et illustraui, & rursus illu-
 strabo. Turba ergo quæ stabat & audierat, dicebat tonitruū esse
 factum. Alij dicebant: Angelus ei locutus est. Respondit Iesus, &

dixit: Non propter me hæc vox venit, sed propter vos. Nunc iudicium est mundi huius. Nunc princeps mundi huius eijcietur foras. Et ego si exaltatus fuero a terra, omnes traham ad me ipsum. Hoc autem dicebat, significans qua morte esset moriturus. Respondit ei turba: Nos audiuimus ex lege, quod Christus manet in æternum, & quomodo tu dicis, oportet exaltari filium hominis? Quis est iste filius hominis? Dixit ergo eis Iesus: Adhuc ad breue tempus lumen vobiscum est. Ambulate donec lucem habeatis, ne vos tenebræ occupent. Et qui ambulat in tenebris, nescit quo vadat. Dum lucem habeatis, credite in lucem, ut filii lucis sitis. Hæc locutus est Iesus, ac digressus abscondit se ab eis. Cum autem tam multa signa fecisset coram eis, non credebant in eum: ut sermo Hesaiæ prophete, impleret quem dixit: Domine, quis credidit sermoni nostro, & brachium domini cui reuelatum est? Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Hesaias: Excæcauit oculos eorum, & indurauit cor eorum, ne videant oculis, & ne intelligant corde, & couertantur & sanentur eos. Hæc dixit Hesaias, quando vidit gloriam eius, & locutus est de eo. Verumtamen etiam ex principibus multi crediderunt in eum, sed propter pharisæos non confitebantur, ne e synagoga eijcerent. Dillexerunt enim gloriam hominum magis quam gloriam dei. Iesus autem clamauit, & dixit: Qui credit in me, non credit in me, sed in eum qui misit me. Et qui vidit me, videt eum qui misit me. Ego lux in mundum veni, ut omnis qui credit in me, in tenebris non maneat. Et si quis audierit verba mea, & non crediderit, ego non iudico eum. Non enim veni ut iudicem mundum, sed ut seruem mundum. Qui rejcit me, nec accipit verba mea, habet qui iudicet ipsum. Ser-

mo quē locutus sum, ille iudicabit eū in extremo die: quia ego ex
me ipso nō sū locut⁹, sed q̄ misit me pater, ip̄e mihi mādatū dedit,
qd̄ dicā, & quid loquar. Et scio, quod mandatū eius vita æterna
est. Quæ ergo ego loquor, sicut dixit mihi pater, sic loquor.

CAPVT. XIII.

a Nte festū aut̄ paschæ sciens Iesus, quod venisset ho-
ra ipsius, vt transiret ex hoc mundo ad patrē, cum di-
lexisset suos qui erant in mundo, vsq̄ ad finē dilexit eos. Et cœ-
na facta, cū diabol⁹ iā immisisset in cor Iudæ Simonis Iscariotæ,
vt proderet eū, sciens Iesus qd̄ oīa dedisset sibi pater in manus,
& qd̄ a deo exisset, & ad deum iret, surgit a cœna, & ponit vesti-
menta: & cū accepisset linteū, præcinxit se. Deinde misit aquā in
peluim, & cœpit lauare pedes discipulorum, & extergere linteo,
quo erat præcinctus, Venit ergo ad Simonem Petrū. Et dicit ei
Petrus: Dñe, tu mihi lauas pedes? Respondit Iesus, & dixit ei:
Quod ego facio, tu nescis nunc, scies aut̄ postea. Dicit ei Petrus:
Nō lauabis meos pedes in æternū. Respōdit ei Iesus: Si nō laue-
ro te, nō habes partē mecū. Dicit ei Simon Petrus: Dñe, nō tan-
tum pedes meos, sed & manus & caput. Dicit ei Iesus: Qui lotus
est, non opus habet nisi vt pedes lauet, sed est mundus totus. Et
vos mūdi estis, sed nō oēs. Sciebat em̄, q̄ nā esset q̄ pderet se pp̄-
terea dixit: nō estis mūdi oēs. Postq̄ ergo lauisset pedes eorū, re-
ceptisq̄ vestib⁹ suis accubisset, iteḡ dixit eis: Scitis quid fecerim
vobis? Vos vocatis me magistrum ac dñm, & bñ dicitis, sum ete-
nim. Si ergo ego laui pedes vestros dñs & magister, vos quoq̄

debetis inuicem alij aliorū lauare pedes. Exēplū em̄ prēbui vobis
 vt quēadmodū ego feci vobis, ita & vos faciatis. Amē amen di-
 co vobis, nō est maior dñō suo seru⁹, neq; legat⁹ maior est eo qui
 legauit ipsum. Si hęc nouistis, beati estis si feceritis ea. Nō de om-
 nib⁹ vob; loquor, ego scio q̄s elegeri. Sed vt adimpleat̄ scriptura:
 Qui edit mecū panē, sustulit aduersū me calcaneū suū. Nunc dico
 vobis prius q̄ fiat: vt cū factū fuerit, credat̄, qd̄ ego sim. Amē amē
 dico vobis, qui recipit quemcūq; misero, me recipit. Qui aut̄ me
 recipit, recipit eū qui me misit. Cū hęc dixisset Iesus, turbatus est
 spū, & testatus est, dixitq;: Amē amē dico vobis, qd̄ vn⁹ ex vobis
 proditurus est me. Aspiciebant ergo se inuicē discipulī, hāsitan-
 tes de quo diceret. Erat aut̄ vn⁹ ex discipulis Iesu recūbens in si-
 nu ipsi⁹ nimirū is quē diligebat Iesus. Innuic ergo huic Simō Pe-
 trus, vt sciscitaretur, quis esset de quo loqueret̄. Itaq; cū recubu-
 isset ille sup̄ pectus Iesu, dicit ei: Dñe, quis est? Respondet Iesus:
 Ille est, cui ego intinctū panē porrexero. Et cū intinxisset panē,
 dedit Iudæ Simonis Iscariote. Et post offulā ingressus est in eū sa-
 anas. Dicit iḡ it̄ ei Iesus: Qd̄ facis, fac citius. Hoc aut̄ nemo intel-
 ligebat discūbentiū ad quid dixisset ei. Quidā em̄ putabant, quia
 loculos habebat Iudas, quod dixisset ei Iesus, eme ea quæ opus
 sunt nobis ad diē festū, aut egenis vt aliquid daret, Cū ergo acce-
 pisset ille offulā, exiuit cōtinuo. Erat aut̄ nox. Cum ergo exisset,
 dixit Iesus: Nunc glorificatus est filius hoīs, & deus glorificatus
 est per eū. Si deus glorificatus est per eū, & deus glorificabit eū
 per se, & cōtinuo glorificabit eū. Filioli, adhuc paulisper vobis

SECUNDVM.

cū sum. Quæretis me, & sicut dixi Iudæis, quo ego vado, vos nō potestis venire: ita & vobis dico nunc. Præceptū nouū do vobis, vt diligatis inuicē, sicut dilexi vos, vt & vos diligatis inuicem. In hoc cognoscēt oēs, qđ discipuli mei sitis, si charitatē habueritis inter vos mutuā. Dicit ei Simō Petr⁹: Dñe, quo vadis? Respondit ei Iesus: Quo ego vado, nō potes me nūc sequi, sequeris autē postea. Dicit ei Petrus: Dñe, quare nō possum te seq nūc? Animā meā p te ponā, Respōdit ei Iesus: Animā tuā pro me pones? Amē amen dico tibi, non canet gallus, donec ter me negaueris.

¶ CAPVT. XIII.

T ait discipulis suis: Ne turbetur cor vestrū. Creditis in deū, & in me credite. In domo patris mei mansiones multæ sunt. Quod si secus esset, dixissem vobis, vado paratur⁹ vobis locū. Et si abiero ad parandū vobis locū, iterū veniā & assumā vos ad me ipsū: vt vbi sū ego, & vos sitis: Et quo ego vado, scitis, & viā scitis. Dicit ei Thomas: Dñe, nescimus quo vadis. Et quō possumus viā scire? Dicit ei Iesus: Ego sum via, & veritas, & vita. Nemo venit ad patrē, nisi p me. Si cognouissetis me, & patrē meū utiq; cognouissetis. Et nunc cognoscitis eū, & vidistis eū, Dicit ei Philippus: Dñe ostende nobis patrē & sufficit nobis. Dicit ei Iesus: Tanto tpe vobiscū sum, & non cognouisti me? Philippe, qui vidit me, vidit patrē. Et quō tu dicis, ostende nobis patrē? Non credis, qđ ego in patre sim, & pater in me? Verba q̄ ego loquor vobis, a me ipso non loquor. Pater autē in me manēs, ipse facit opera. Credite mihi, qđ ego in patre

sim, & pater in me. Alioqui propter ipsa facta credite mihi. Amen
 amen dico vobis, qui credit in me, opera quae ego facio, & ipse fa-
 ciet: & maiora his faciet, quia ego ad patrem vado. Et quicquid
 petieritis nomine meo, hoc faciam, ut glorificetur pater per filium.
 Si quid petieritis per nomen meum, ego faciam. Si diligitis me,
 praecepta mea seruate. Et ego rogabo patrem, & alium consolatorem
 dabit vobis, ut maneat vobiscum in aeternum, spiritum veritatis quem
 mundus non potest accipere: quia non videt eum, nec nouit eum. Vos
 autem cognoscitis eum, quia apud vos manet, & in vobis erit. Non re-
 linquam vos orphanos, veniam ad vos. Adhuc pusillum, & mundus me
 iam non videt: vos autem videtis me. Quia ego vivo, & vos viuetis.
 In illo die vos cognoscetis, quod ego sim in patre meo, & vos in
 me, & ego in vobis. Qui habet praecepta mea & seruat ea, ille est
 qui diligit me. Qui autem diligit me, diliget a patre meo: & ego di-
 ligam eum, & aperiam ei meipsum. Dicit ei Iudas, non ille Iscario-
 tes: Domine, quid factum est, quod manifestaturus es nobis te ip-
 sum, & non mundo? Respondit Iesus, & dixit ei: Si quis diligit
 me, sermonem meum seruabit, & pater meus diliget eum: & ad eum veni-
 emus, & mansionem apud eum faciemus. Qui non diligit me, sermo-
 nes meos non seruat: & sermo quem auditis, non est meus, sed eius qui
 misit me patris. Haec locutus sum vobis apud vos manens. Para-
 cletus autem ille qui est spiritus sanctus, quem spiritum mittet pa-
 ter nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis om-
 nia quaecumque dixi vobis. Pacem relinquo vobis, pacem meam
 do vobis, non quomodo mundus dat, ego do vobis. Ne-

SECUNDVM.

turbeſſe cor vſtrū neq; formidet. Audiftis qđ ego dixi vobis, vado, & venio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis vtiq; qđ dixerim, vado ad patrem, quia pater maior me eſt. Et nūc dixi vobis priuſq; fiat, vt cū factū fuerit, credatis. Poſthac nō multa loquar vobiſcū. Venit em̄ princeps mundi huic, & in me nō habet quicq;. Sed vt cognoſcat mundus, qđ diligo patrem, & ſicut mandatum dedit mihi pater, ſic facio. Surgite eamus hinc. ¶ CA. XV.

Ego ſum vitis vera, & pater meo agricola eſt. Omnē palmitē in me nō ferentem fructū tollit, & omnē qui fert fructū purgat, vt fructum copioſiore afferat. Iam vos mundi eſtis propter ſermonē, quē locutus ſum vobis. Manete in me & ego in vobis. Sicut palme nō pōt ferre fructū a ſemetipſo niſi māſerit in vite, ſic nec vos, niſi in me māſeritis. Ego ſū vitis, vos palmiteſ. Qui manet in me & ego in eo, hic fert fructū multū: quia ſi ne me nihil poteſtis facere. Si quis in me nō māſerit, eiectus eſt foras ſicut palme & exaruit: & colligunt eos, & in ignē cōſiciunt & ardēt. Si māſeritis in me, & verba mea in vobis manſerint quicquid volueritis, petetis, & fiet vobis. In hoc glorificatus eſt pater meo, vt fructū copioſum afferatis, & efficiamini mei diſcipuli. Sicut dilexit me pater, ita & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea. Si pręcepta mea ſeruaueritis, manebitis in dilectione mea, ſicut & ego patris mei pręcepta ſeruauī, & maneo in eius dilectione. Hęc locutus ſum vobis, vt gaudium meum in vobis maneat, & gaudium veſtrū impleatur. Hoc eſt pręceptū meum, vt diligatis vos inuicem ſicut dilexi vos. Maiorem hac dilectionem nemo ha-

bet, vt quis animā suā ponat p̄ amicis suis. Vos amici mei estis, si feceritis quæcunq; ego præcipio vobis. Non posthac vos dico seruos, q̄a seruus nescit qd̄ faciat dñs eius. Vos aut̄ dico amicos, quia oīa quæ audiui a patre meo, nota feci vobis. Non vos me elegistis, sed ego elegi vos: & cōstitui vos, vt eatis & fructū afferatis, & fructus vester maneat, vt qcqd̄ petieritis patrē sub noīe meo, det vobis. Hæc mando vobis, vt diligatis inuicē. Si mundus vos odit, scitis quod me pri⁹ q̄ vos odio habuerit. Si de mundo fuissetis, mūdus qd̄ suū est, diligeret. Quia vero de mundo non estis, sed ego selegi vos de mūdo, propterea odit vos mūdus. Memenote sermonis mei, quem ego dixi vobis: Nō est seruo maior dño suo. Si me persecuti sunt, & vos presequent̄. Si sermonē meum seruauerūt, & vestrū seruabūt. Sed hæc oīa faciēt vobis p̄pter nomē meū, q̄a nō nouerūt eū q̄ misit me. Si nō venissem & locutus fuissem eis, peccatū nō haberēt. Nūc aut̄ nō habent qd̄ pretextāt pctō suo. Qui me odit, is & patrē meū odit. Si opera nō fecissem inter eos quæ nemo alius fecit, peccatū non haberēt. Nunc aut̄ & viderūt & oderūt, nō solū me, verū etiā patrē meū. Sed hoc accidit vt cōpleat̄ sermo, qui in lege eorū scriptus est: Odio habuerūt me gratis. Cū aut̄ venerit paraclēt⁹, quē ego mittā vobis a patre, spiritus veritatis, qui a patre procedit, ille testimoniū perhibebit de me. Et vos testes estis, quia ab initio mecum estis.

¶ CAPVT. XVI.

h Acc locut⁹ sum vobis, vt ne quid offendamini. Alienos a synagogis faciēt vos. Sed veniet t̄pus, vt quisq;
 in

SECUNDVM.

interficiat vos, videat cultū præstare deo. Et hæc facient vobis, quia non nouerūt patrē neque me. Sed hæc locutus sum vobis, ut cū uenerit tempus illud, reminiscamini eorum, quæ ego dixerim vobis. Hæc autē vobis ab initio non dixi, quia uobiscum eram. Nunc autē uado ad eū, quæ misit me, & nemo ex uobis interrogat me quæ uadā. Sed quia hæc locutus sum uobis, mœstitudo impleuit cor uestrum. Sed ego ueritatē dico uobis, expedit uobis, ut ego uadā. Si enim non abiero, consolator ille non ueniet ad uos. Sin autē abiero, mittā eum ad uos. Et cū uenerit ille, arguet mundū de peccato, & de iusticia, & de iudicio. De peccato quod dicitur, quia non credūt in me. De iusticia uero quia ad patrē uado, & posthac non uidetis me. De iudicio autē, quia princeps huius mundi iam iudicatus est. Ad hæc, multa habeo quæ uobis dicā, sed non potestis portare nunc. Cū autē uenerit ille, quæ est spiritus ueritatis, ducet uos in omnem ueritatē. Non enim loquetur a semetipso, sed quæcūque audierit loquetur, & quæ futura sūt, annūciabit uobis. Ille me glorificabit, quia de meo accipiet, & annūciabit uobis. Omnia quæcūque habet, mea sunt. Propterea dixi, quæ de meo accipiet & annūciabit uobis. Pusillum, & non uidetis me, & iterū pusillū, & uidebitis me, quia uado ad Patrē. Dixerūt ergo quidam ex discipulis ei⁹ inter se: Quid est hoc, quæ dicit nobis, pusillū & non uidetis me, & rursum pusillū & uidebitis me, & quia uado ad patrem? Dicebāt ergo: Quid est hoc, quæ dicit, pusillū? Ne scimus quod loquat. Cognouit autē Iesus, quod uellet se interrogare, & dixit eis: De hoc queritis iter uos quæ dixi, pusillū & non uidetis me, & iterū pusillū & uidebitis me. Amen amen dico uobis plorabitis & lamentabimini uos, mund⁹ contra

gaudebit. Vos aut̄ mœrore afficiemini, sed mœror vester vertetur
 in gaudiū. Mulier cū parit, dolorē habet, q̄a venit hora eius. Cū
 aut̄ pepererit pueg, iā nō meminit anxietat̄: p̄pterea q̄d gaudeat
 hoiem esse natū in mūdo. Et vos igīt nūc q̄dem mœrorē habetis.
 sed iterum videbo vos, & gaudebit cor v̄m, & gaudiū v̄m nemo
 tollit a vobis. Et in illo die me non interrogabitis quicq̄. Amen
 amē dico vobis, quæcunq̄ petieritis patrē sub nomie meo, dabit
 vobis. Hacten̄ nō petistis quicq̄ sub noie meo. Petite, & accipie-
 tis: vt gaudiū v̄m sit p̄fectū. Hæc p̄ puerbia locut̄ sū vobis. Ve-
 niet tēpus, cū iā nō p̄ puerbia loquat vobis, sed palā de p̄re meo
 annūciabo vobis, In illo die sub noie meo petetis. Et nō dico vo-
 bis, q̄d ego rogatur̄ sim patrē p̄ vobis. Ipse em̄ p̄r amat vos, q̄a
 vos me amastis, & credidistis, q̄d a deo exiuerim. Exiui a p̄re, &
 veni in mūdu: iterū relinq̄ mūdu, & vado ad patrē. Dicūt ei disci-
 puli eius: Ecce nūc aperte loqueris, nec puerbiū vllū dicis. Nunc
 scimus, q̄d scis om̄ia, nec op̄ ē tibi, vt q̄s te interroget. Per hoc
 credim̄, q̄d a deo existi. Respōdit eis Ies̄: Nūc creditis. Ecce in-
 stat tps, & iam venit, vt dispergamini vnusquisq̄ in sua, meq̄ solū
 relinquatis. & tñ nō sum solus, q̄a p̄r mecū est. Hæc locutus sum
 vobis, vt in me pacē habeatis. In mūdo afflictionē habetis, sed bo-
 no animo sitis, ego vici mundū.

¶ CAPVT. XVII.

Aec locut̄ est Ies̄, & sublatis oculis in cœlū, dixit: Pa-
 ter, venit hora, glorifica filiū tuū, vt & filī tuus glori-
 ficet te. Sicut dedisti ei potestatē ois carnis, vt quotq̄
 dedisti ei, det eis vitā æternā. Hæc est aut̄ vita æterna. vt cognos-

cant te solum, deū verū, & quē misisti Iesum, Christū. Ego te glorificauī sup̄ terrā, opus cōsummaui, quod dedisti mihi vt facerē. Et nūc glorifica me tu pater apud te metipsū gloria, quā habui, priusquā hic mūd⁹ esset apud te. Manifestaui nomē tuū hoibus, quos dedisti mihi de mundo. Tui erāt, & mihi eos dedisti, & sermo nē tuū seruauerūt. Nunc cognouerūt, quod omnia quæcunq; dedisti mihi, abs te sunt. Quia verba quæ dedisti mihi, dedi eis: & ipsi acceperūt, & cognouerūt vere, quod a te exiui: & crediderunt, quod tu me misisti. Ego pro eis rogo. Non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi: quia tui sunt. Et mea omnia tua sunt, & tua mea sūt, & glorificat⁹ sū in eis. Et iā nō sū in mūdo, & hi in mūdo sūt, & ego ad te venio. Pater sancte, serua eos p̄ nomē tuū, quos dedisti mihi: vt sint vnū, sicut & nos. Cū essem cū eis in mundo, ego seruabam eos nomine tuo. Quos dedisti mihi, ego custodiui, & nemo ex eis perijt nisi filius ille p̄ditus, vt scriptura cōplereē. Nūc autē ad te venio, & hęc loquor in mundo, vt habeant gaudiū meū impletū in semetipsis. Ego tradidi eis sermonē tuū, & mundus eos odio habuit: quia nō sunt de mundo, sicut & ego nō sū de mūdo. Non rogo vt tollas eos e mundo, sed vt serues eos a malo. De mundo non sunt, sicut & ego nō sum de mundo. Sanctifica eos per veritatē tuā. Sermo tuus veritas est. Sicut tu me misisti in mūdū, ita & ego misisti eos in mūdū, & p̄ eis ego sanctifico me ipsū, vt sint & ipsi sanctificati p̄ veritatē. Nō p̄ eis autē rogo tm̄, sed & pro ijs, qui credituri sunt per sermonē eorū in me: vt oēs vnū sint, sicut tu pater in me & ego in te, vt & ipsi in nobis vnū sint, vt credat mū

dus quod tu me miseris, & ego gloriā quā dedisti mihi, dedi eis: ut sint vnū, sicut & nos vnū sumus, ego in eis, & tu in me. ut sint cōsummati in vnū, & ut cognoscat mundus, quod tu me misisti, & dilexisti eos, sicut & me dilexisti. Pater, quos dedisti mihi, volo: ut vbi sum ego, & illi sint mecum: ut videāt gloriā meā, quā dedisti mihi, quia dilexisti me ante conditū mūdū. Pater iuste, & mūdus te nō cognouit: ego autē te cognoui, & hi cognouerunt, quod tu me miseris. Et notū feci eis nomē tuū, & notū faciā, ut dilectio qua dilexisti me, in ipsis sit, & ego in ipsis.

¶ CA. XVIII.

Aec cum dixisset Iesus, egressus est cū discipulis suis trans torrentē cedron, vbi erat hortus, in quē introiuit ipse & discipuli eius. Nouerat autē & Iudas, qui prodebat eū, locū: quia frequenter Iesus conuenerat illuc cū discipulis suis. Iudas ergo cū accepisset cohortē, & a pontificibus ac pharisaeis ministros, venit illuc cū laternis ac facibus & armis. Iesus itaque sciens oīa quae ventura erant super se, processit ac dixit eis: Quae queritis? Responderūt ei: Iesum Nazarenū. Dicit eis Iesus: Ego sum. Stabat autē & Iudas, qui prodebat eū, cū ipsis. Ut ergo dixit eis, ego sum, abierūt retrorsū & ceciderūt in terrā. Iterū ergo interrogauit eos: Quae queritis? Illi autē dixerunt: Iesum Nazarenū. Respondit Iesus: dixi vobis, quod ego sim: Si ergo me queritis, sinite hos abire. Ut cōplereēt sermo quē dixerat: Ex ijs quos dedisti mihi, nō perdidit quenquē. Simō ergo Petrus cū haberet gladiū, eduxit eū, & percussit pontificis seruū, & abscidit auriculā eius dextram. Erat autē nomē seruo Malchus. Dicit ergo Iesus Petro: Immitte

SECUNDVM.

gladiū tuū in vaginā. An non bibā poculū qđ dedit mihi pater?
 Cohors igit̃ & tribunus ac ministri Iudæorū cōprehenderūt Iesum, & ligauerūt eū, & abduxerūt eū ad Annā primū. Erat em̃ so-
 ter Caiaphę, qđ erat pōtifex anni illius. Erat aut̃ Caiaphas is qui
 cōsiliū dederat Iudæis, qđ expediret vnū hoīem mori p̃ populo
 Sequebat̃ aut̃ Iesum Simon Petrus, & alius discipulus. Discipu-
 lus aut̃ ille erat notus pontifici, & introiuit cū Iesu in atriū ponti-
 ficis. Petr⁹ aut̃ stabat ad offiū foris. Exiuit ergo discipulus ille al-
 ter, qui erat notus pontifici, & dixit offiarię, & introduxit Petrū.
 Dixit ergo Petro ancilla offiaria: Num & tu ex discipulis es ho-
 minis istius? Dixit ille: Non sum. Stabant aut̃ serui & ministri, qđ
 prunas congesserant, quia frigus erat, & calefaciebāt se. Erat aut̃
 cum eis & Petrus stans & calefaciēs se. Pontifex ergo interroga-
 uit Iesum de discipulis suis & de doctrina ipsius. Respōdit ei Ie-
 sus: Ego palā locutus sum mundo. Ego semper docui in synago-
 ga, & in tēplo, quo omēs Iudæi cōueniunt, & in oeculto locutus
 sum nihil. Quid me interrogas? Interroga eos qui audierunt qđ
 locut⁹ sim ipsis. Ecce hi sciūt quę dixerim ego. Hęc aut̃ cū dixisset,
 vnus assistens ministrorū dedit alapā Iesu, dicēs: Siccine respō-
 des pontifici? Respondit ei Iesus: Si male locutus sum, testare de
 malo: Sin bñ, cur me cedis? Et misit eū Annas vincitū ad Caiaphā
 pōtificē. Stabat aut̃ Simon Petrus & calefaciebat se. Dixerūt ergo
 ei: Num & tu ex discipulis eius es? Negauit ille, & dixit: Non
 sum. Dicit ei vnus ex seruis pōtificis cognatus eius, cuius absce-
 derat Petrus auriculā: Nonne ego te vidi in horto cū illo? iterum

ergo negauit Petrus, & statim gallus cecinit. Ducunt ergo Iesū a
Caiapha in prætorium. Erat autē mane, & ipsi nō introierūt in præ-
torium, ne cōtaminarēt, sed vt ederent pascha. Exiuit ergo Pilatus
ad eos foras, & dixit: Quam accusationē affertis aduersus hoīem
hunc? Responderūt, & dixerunt ei: Si non esset hic nocens, haud
quā tibi tradidissēm⁹ eū. Dicit ergo eis Pilatus: accipite eū vos,
& secundū legem vestram iudicate eū: Dixerunt ergo ei Iudæi:
Nobis non licet interficere quenquā. Vt sermo Iesu impleretur,
quē dixit, significans qua morte esset moriturus. Introiuit ergo
iterū in prætorium Pilatus, & vocauit Iesum, & dixit ei: Tu es ille
rex Iudæorum? Respondit Iesus: A temetipso tu hoc dicis, an alijs
dixerunt tibi de me? Respondit Pilatus: Num ego Iudæus sum?
Gens tua & pōtiffices tradiderūt te mihi. Quid fecisti? Respondit
Iesus: Regnū meum nō est ex hoc mundo. Si ex hoc mundo esset
regnū meum, mīnistri mei utiq; decertarent, ne traderer Iudæis.
Nunc autē regnū meum non est hinc. Dixit itaq; ei Pilatus: Ergo
rex es tu? Respondit Iesus: Tu dicis, quod rex sim ego. Ego in
hoc natus sum, & ad hoc veni in mundū, vt testimoniū feram ve-
ritati. Omnis qui est ex veritate, audit vocem meā. Dicit ei Pila-
tus: Quid est veritas? Et cum hoc dixisset, iterum prodijt ad Iudæ-
os, & dicit eis: Ego nullam inuenio in eo causam. Est autē consue-
tudo vobis, vt vnū dimittā vobis in pascha. Vultis ne ergo dimit-
tā vobis illum regem Iudæorū? Clamauerunt rursus omnes,
dicentes: Non hunc, sed Barabbam. Erat autem Barabbas
latro.

SECUNDVM

CAPVT. XIX.

Vnc ergo apprehēdit Pilatus Iesum, & flagellauit. Et milites plectentes coronā de spinis imposuerūt capiti eius, & veste purpurea circūdederūt eū, ac dicebant: Aue rex Iudæorū. Et dabāt ei alapas. Exiuit iterū Pilatus foras, & dicit eis: Ecce adduco vobis eū foras, vt cognoscatis, qđ nllā in eo causā inuenio. Exiuit ergo Ies⁹ foras, gestās spineā coronā, & purpureū palliū. & dixit eis: Ecce hō. Cū ergo vidissent eū pōtīfices & ministri clamabāt, dicētes: Crucifige, crucifige. Dicit eis Pilatus: Accipite eū vos, & crucifigite. ego em̄ nō inuenio in eo causam. Respōderūt ei Iudei: Nos legem habem⁹, & secundū legē nostrā debet mori: quia filiū dei se fecit. Cū ergo audisset Pilat⁹ hunc sermonē, magis timuit. Et ingressus est prætoriū iterū & dicit ad Iesum: Vnde es tu? Iesus autē respōsum nō dedit ei. Dicit ergo ei Pilat⁹: Mihī nō loqueris? ne scis qđ potestātē habeam crucifigēdi te, & potestātē habeā absoluēdi te? Respōdit Iesus: Nō haberes potestātē aduersum me vllā, nisi tibi datū esset e supnis. Propterea q̄ me tradidit tibi, maius peccatū habet. Et ex eo querebat Pilatus absoluere eum. Iudei autem clamabant dicētes: Si hunc absoluēris, non es amicus Cæsaris. Quisquis se regē facit, contradicit Cæsari. Pilatus autē cum audisset hunc sermonē, protulit foras Iesum, seditq; pro tribunali in loco, qui dicitur Lithostrotos. Hebraice autem Gabbatha. Erat autem parasceue paschæ, hora ferme sexta, & dicit Iudæis: Ecce rex vester. Illi autem clamabant: Tolle, tolle crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Regem

vestrū crucifigā? Responderunt pontifices: Non habemus regē,
 nisi Cæsarem. Tunc ergo tradidit eum illis, vt crucifigereēt. Ac
 ceperūt autē Iesum. & abduxerūt, atq; is baiulans crucē suā, exiuit
 in eū (qui dicitur Caluaria) locum, Hebraicæ autē Golgotha, vbi
 crucifixerūt eū, & cū eo alios duos hinc & hinc, mediū autē Iesum
 Scripsit autē & titulū Pilatus, & posuit super crucē. Erat autē scrip
 tū: Iesus Nazarenus rex Iudæorum. Hunc ergo titulū multi Iu
 dæorū legerūt, quia prope ciuitatē erat locus, vbi crucifixus est
 Iesus. Et erat scriptū Hebraicæ, & Grecæ, & Latinæ. Dicebant
 ergo Pilato pontifices Iudæorū: Noli scribere, rex Iudæorū, sed
 qđ ille dixerit, rex sum Iudæorū. Respōdit Pilatus: Qđ scripsi,
 scripsi. Milites ergo cū crucifixissent Iesum, Acceperūt vestimēta
 eius, & fecerūt quatuor partes, vnicuiq; militi partē, & tunicam.
 Erat autē tunica incōsutilis, a summo cōtexta per totū. Dixerunt
 ergo inter se: Ne scindamns eā, sed sortiamur de illa cuius sit. Vt
 scriptura impleretur, dicens: Partiti sunt vestimenta mea sibi, &
 in vestē meā miserūt sortē. Et milites quidē hæc fecerūt. Stabant
 autē iuxta crucē Iesu mater eius, & soror matris eius Maria vxor
 Cleopæ, & Maria magdalene. Cum vidisset ergo Iesus matrē ac
 discipulū astantē, quē diligebat, dicit matri suæ: Mulier, ecce fili
 tu⁹. Deinde dicit discipulo. Ecce mater tua. Et ex illa hora accep
 it eā discipulus in sua. Postea sciens Iesus, quod oīa iā consum
 mata essent, vt consumareēt scriptura. dicit: Sitio. Vas igitur erat
 positū aceto plenū. Illi vero impleuerūt spōgiā aceto & hysopo,
 & impositā admoquerūt ori eius. Cū ergo accepisset Iesus acetū,
 &

&

SECUNDVM.

dixit: Confumatum est. & inclinato capite tradidit spiritum. Iudæi ergo quoniã parasceue erat, vt non remanerent in cruce corpora sabbato (erat em̄ magnus dies ille sabbati) rogauerunt Pilatū, vt frangerent eorum crura, ac tollerent. Venerunt ergo milites, & primi quidē frangerunt crura, & alterius qui crucifixus est cum eo. Ad Iesum autē cū venissent, vt viderūt eū iam mortuū, nō frangerūt eius crura. sed vnus militū lancea latus eius fodit, & continuo exiuit sanguis & aqua. Et q̄ vidit, testimoniū perhibuit: & verū est testimoniū ei⁹. Et ille scit qd̄ vera dicit, vt & vos credatis. Facta sūt em̄ hęc, vt scriptura impleret: Os nō cōminuetis ex eo. Et rursus alia scriptura dicit: Videbunt in quē pupugerunt. Post hęc autē rogauit Pilatū Ioseph Arimathiensis: qui erat discipulus Iesu, sed occultus propter metū Iudæorū: vt tolleret corpus Iesu, idq̄ permisit Pilatus. Venit autē & Nicodemus, q̄ venerat ad Iesum nocte primū, ferens mixturā myrrhæ & aloes ad libras ferme centū. Acceperunt ergo corpus Iesu, & obuinxerunt illud linteis cū aromatib⁹, sicut mos est Iudæis sepelire. Erat autē in eo loco vbi crucifixus est, hort⁹, & in horto monumentū nouū, in q̄ nondū quisq̄ posit⁹ erat. Ibi ergo propter parasceuen Iudæorū, quod in propinquo esset monumentū, posuerunt Iesum.

¶ CAPVT. XX.

Primo vero die sabbatorum Maria Magdalene venit mane, cum adhuc tenebræ essent. ad monumentū, videtq̄ lapidē sublatū a monumento. Currit ergo, & venit ad Simonē Petrū, & ad alterū illū discipulū, quē amabat Ies⁹, & dicit illis:

Sustulerūt dñm e monumēto, & nescim⁹ vbi posuerint eū. Exiit ergo Petrus & ille alius discipulus & venerunt ad monumentū. Currebant autē duo simul, & ille alius discipulus præcurrit citius Petro, venitq; prior ad monumentū. Et cum se inclinasset, vidit posita lintheamina, nō tñ introiuit. Venit ergo Simō Petr⁹ sequēs eū, & introiuit in monumentū. Et videt lintheamina posita, & sudariū qđ fuerat sup caput ei⁹ nō cū lintheaminib⁹ positū, sed separatim inuolutū in vnū locū. Tūc ergo introiuit & ille ali⁹ discipul⁹ q̄ venerat prior ad monumentū, viditq; & credidit. Nōdū em̄ noverāt scripturā, qđ oportuisset eū a mortuis resurgere. Abierūt ergo rursus discipuli ad semetipsos, Maria autē stabat ad monumentum foris plorans. Dum ergo fleret, inclinavit se in monumentum, & videt duos angelos amictos albis, sedentes vnum ad caput, & alterum ad pedes illic, vbi posuerant corpus Iesu. Dicunt ei illi: Mulier quid ploras? Dicit eis: Sustulerunt dominum meum, nec scio vbi posuerunt eū. Hec cum dixisset, conuersa est retrorsum, & videt Iesum stantem, nec sciebat quod Iesus esset. Dicit ei Iesus: Mulier quid ploras? Quē queris? Illa existimans qđ hortulanus esset, dicit ei: Domine si tu asportasti eū, dicitō mihi vbi posueris eum, & ego eum tollam. Dicit ei Iesus: Maria. Conuersa illa, dicit ei: Rabboni, quod dicitur magister. Dicit ei Iesus: Noli me tangere. Nondum enim ascendi ad patrem meum. Sed vade ad fratres meos, & dic eis: Ascendo ad patrem meum & patrem vestrum, & deum meum & deum vestrum. Venit Maria Magdalene, annuncians discipulis, quod vidisset domi⁹
& ij

SECUNDVM.

nū, & ea dixisset sibi. Cū ergo vespera esset die illo qui erat vnus sabbatorum, & fores essent clausæ, vbi erant discipuli congregati propter metū Iudæorū, venit Iesus, stetitq; in medio, & dicit eis: Pax vobis. Et cū hæc dixisset, ostendit eis manus ac latus suum. Gauisi sunt ergo discipuli, viso dño. Dixit ergo eis iterum: Pax vobis. Sicut misit me pater, ita & ego mitto vos. Hęc cū dixisset, flauit in eos, & dicit eis: Accipite spiritū sanctū. Quorūcūq; remiseritis peccata, remittūt eis: quorūcūq; retinueritis, retēta sūt. Thomas autē vnus ex duodecim, qui dicit didymus, nō erat cū eis quādo venit Iesus. Dixerūt ergo ei alij discipuli: Vidimus dñm. Ille autē dixit eis: Nisi videro in manibus ei⁹ vestigiū clauorū, & mittā digitū meū in vestigiū clauorū, & mittā manū meā in latus eius, non credam. Et post dies octo iterū erant discipuli eius intus, & Thomas cum eis. Venit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio, & dixit: Pax vobis. Deinde dicit Thomæ: Infer digitū tuū huc, & vide manus meas, & ad moue manū tuā, & immitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed credens. Respondit Thomas, & dixit ei: Dñs meus & deus meus. Dicit ei Iesus: Quia vidisti me Thomas. credidisti: beati qui non viderūt & crediderunt. Multa quidē & alia signa fecit Iesus in cōspectu discipulorū suorū, quæ nō sunt scripta in libro hoc. Hęc autē scripta sunt, vt credatis, quod Iesus est Christ⁹ fili⁹ dei, & vt credentes vitā habeatis p nomē ei⁹.

¶ CAPVT. XXI.

Postea manifestauit se iterū Ies⁹ ad mare Tiberiadis. Manifestauit autē sic. Erant simul Simon Petrus &

Thomas, qui dicitur dydimus : & Nathanael qui erat a Cana Galilææ, & filij Zebedæi, alijque ex discipulis eius duo. Dicit eis Simon Petrus: Vado piscatum. Dicunt ei: Venimus & nos tecum. Exierunt & ascenderunt in nauim statim, & illa nocte nihil ceperunt. Mane autem iam facto stetit Iesus in littore, non tamen cognouerunt discipuli, quod Iesus esset. Dicit eis Iesus: Pueri numquid opsonij habetis? Responderunt ei: Non. At ille dicit eis: Mittite in dextram nauigij partem rete, & inuenietis. Miserunt ergo, & iam non valebant illud trahere propter multitudinem piscium. Dicit ergo discipulus ille, quem diligebat Iesus, Petro: Dominus est. Simon ergo Petrus cum audisset, quod dominus esset, tunica succinxit se (erat enim nudus) & misit se in mare. Alii autem discipuli nauigiolo venerunt: non enim longe aberant a terra, sed circiter cubitis ducentis, trahentes rete piscium. Ut ergo descenderunt in terram viderunt prunas positas, & piscem suppositum, & panem. Dicit eis Iesus: Afferte de piscibus quos prendidistis nunc. Ascendit Simon Petrus, & traxit rete in terram plenum magnis piscibus centum quinquaginta tribus. Et cum tot essent, non est scissum rete. Dicit eis Iesus: Venite prandete. Et nemo discipulorum audebat interrogare eum, dicens: tu quis es? cum scirent, quod dominus esset. Venit itaque Iesus, & accipit panem, & dat eis, & piscem similiter. Hac iam tertia vice manifestatus est Iesus discipulis suis cum resurrexisset, a mortuis. Cum ergo pradisissent, dicit Simoni Petro Iesus: Simon Ioannis, diligis me plus his? Dicit ei: Etiam domine, tu scis quod amem te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei rursus iterum: Simon Ioannis diligis me? Ait illi: Etiam domine, tu scis quod
& iij

SECUNDVM IOANNEM

amem te. Dicit ei: Pasce oues meas. Dicit ei tertio: Simon Ioannis, amas me? Indoluit Petrus, quod dixisset sibi tertio, amas me, dixitque ei: Dñe, tu oia nosti, tu scis quod amem te. Dicit ei Iesus: Pasce oues meas. Amen amen dico tibi, cū esses iunior, cingebas te, & ambulabas quo volebas: cum autē senueris, extends manus tuas, & alius te cinget, & ducet quo nō vis. Hoc autē dixit, significās qua morte glorificaturus esset deū. Et cū hoc dixisset, dicit ei: Sequere me. Conuersus Petrus, videt illū discipulū, quē diligebat Iesus, sequentē: qui & recubuit in cœna sup pectus ei⁹, & dixit: dñe, quis est ille qui tradit hunc ergo cum vidisset Petr⁹, dicit Iesu: Dñe, hic autē quid? Dicit ei Iesus: Si eum velim manere donec veniam, quid ad te? tu me sequere. Exijt ergo sermo iste inter fratres, quod discipulus ille non moreretur. Et non dixerat ei Iesus, non moritur: sed si eum velim manere donec veniā, quid ad te? Hic est discipulus ille, qui testimoniū phibet de his, & scripsit hæc. Et scimus, quod verū est testimoniū eius. Sunt autē & alia multa quæ fecit Iesus, quæ si scribantur per singula, nec ipse, opinor, mundus caperet eos qui scriberentur libros.

EVANGELII SECUNDVM
IOANNEM. FINIS.

Erphordie ex officina industrii Matthæi Maler.
Anno Deiparæ partus sesquimillesimo quin-
gentesimo vigesimo. 15. Kalendas Iulij.

172
Iohannes b. baptista est pater
Iulij